

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 3

Mars.

1943.

Pris 50 öre

STOCKHOLM

Medlemskap i statsunderstödd
SJUKKASSA
är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukkassa.

Sedan Ni fyllt 40 år det för sent!

**ÖSTRA SVERIGES
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA**
Drottninggatan 17 — STOCKHOLM
Tel. 11 87 54

PAPPERSAFFÄREN
SVENSKT PAPPER
AKTIEBOLAG
Sveavägen 98 V, Stockholm.
Tel.: Växel 23 11 20

AB. Brusafors-Hällefors
Försäljningskontor
Lager av olika papperssorter samt kartong och kuvert.

A.-B. ARBETARNES TRYCKERI
Barnhusgatan 14 STOCKHOLM
Tel. 10 22 76, 11 11 92. Postgiro 4739
Rekommenderar sig för utförande av böcker, tidskrifter, blanketter. Moderna stilar. Snabbt utförande. Moderata priser.

Vackra **ENRUMSMÖBLER** i ek och björk
Kompletteringsmöbler. Mattor, Sängkläder, Gardiner, Armatur m. m.
CONRAD ÅHLBERG
7 Bryggaregatan Telefon 23 04 75
BILLIGA PRISER - KREDIT ORDNAS

BREVPAPPER och
TOILETTARTIKLAR
i parti
FIRMA EMIL BLOMQUIST
Bredgränd 2 — STOCKHOLM

A.-B. Björklund & Wedin
Entreprenör för
Gas - Vatten - Värme - Avlopp
Nyanläggningar - Reparationer
Linnégatan 56 STOCKHOLM
Tel. Växel: 67 03 10
Filial i Norrköping. Tel. 283 32.

A.-B. Stockholms Patentbyrå
K. Y. Zacco & E. H. Bruhn, Verkst. dir., bergsing., jur. kand. Axel Hasselrot, f. d. byrådir. i Kungl. Patent- o. Regist.-verket, docent vid Kungl. Tekn. Högskolan. Tel. växel 23 09 70. Centrum, Kungsgat. 36, Stockholm. Grundad 1878. Vår handbok med råd och upplysningar rörande patent sändes på begäran.
Patent varumärken.

CLAES JULANDER
Hantverkargat. 32 Telefon 50 55 17
HERR- & DAMEKIPERING
Sveavägen 66 Telefon 21 28 71
Södermannagatan 30 Telefon 40 82 63
Stockholm Specialitet: Arbetskläder

JU TELUMP
Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner sand- och torkgaltar säljas. **Koksgrytor, Järnbalkar och Plåt**
A. JONSSON & C:o
Timmermansg. 47 STOCKHOLM
Tel. 43 03 59, 43 63 83.

OSCAR ROOS - LACKFABRIK
Högbergsgatan 11
Tel. 43 24 20 Bostad Nytorpgsgatan 33
Tillverkningar av alla förekommande sorter **SIGILLACK.**
— Offert sändes på begäran —

Hotell Hellman
Bryggaregatan 5 - STOCKHOLM
65 RESANDERUM - BILLIGA PRISER
VARMT OCH KALLT VATTEN
Tel. Namnanrop - REKOMMENDERAS

Vart Ni går i världen
så blir vandringen lätt i **SKODON** av
KEMBELS HANDMETOD
Butik: Drottninggatan 65

IFA ETT NAMN ATT MINNAS
då det gäller porträtt- och interiörfotografering, förstoringar m. m.
Drottninggatan 114 — STOCKHOLM
Telefon 30 19 82
Vardagar 9-6, söndagar efter överensk.

A.-B. S. MOSER SKROTLAGER
Köper och säljer
Järn- & Metallsrot
LAGER: Pipersgatan 34 - Tel.: 50 26 13

BETALD ANNONSPLATS

BODEN

ALLTFOTOGRAFISKT
i bästa utförande från
HANSSONS EFTR., Drottninggatan 27,
BODEN Telefon 27 78
Zeiss-Ikon-kameror och Film.

Hedenbrons Kafé
rekommenderas vid utflykter och promenader
Gott kaffe. — Hembakat bröd.
Telefon 23 57 — BODEN

BERGERS
Urmakeri-, Guldsmeds- & Optisk affär
Telegraphuset BODEN
REKOMMENDERAS
Alltid väl sorterad — Tel. 21 78

BODEN

VÄLKOMMEN TILL
Konditori CECIL
KUNGSGATAN 23 BODEN

BORÅS

BORÅS EXPORTAFFÄR
Köpare till
Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20
— BORÅS —

AHNVIKS PAPPERSHANDEL
Päsfabrik — Pappersvaror i parti
Telefoner: Kontoret Linjeväljare 122 39
Lager och exp. 135 44, 164 10. Lager av
Omslagspapper - Papperspåsar - Skrivpapper - Papeterier - Bindgarn m. m.
Trycksaker för handel och industri.
BEGÄR OFFERT.

GÖR SOM SÅ MÅNGA ANDRA!
Gå in till oss och köp Edra
Mattor, Möbler och Möbelyger
MÖBELMAGASINET
Smedsgatan 1 BORÅS Tel. 114 70

H E M T R E V N A D S
M A T S A L A R
- REKOMMENDERAS -
ÖSTERLANGGATAN 46
BORÅS — Tel. 115 28

AXEL HEDLUNDS Måleriaffär
Engelbrektsg. 7 — BORÅS
Telefon 132 42
Infordra kostnadsförslag!

Borås
Fabriksnederlag

DEN SVENSKA HANDLAREKÄRENS
FÖRNÄMSTA INKÖPSKÄLLA

BETALD ANNONSPLATS

GAMMELSTAD

K A F É T O G O
Gammelstad. Tel. 60
— Rekommenderas —
Rum för större och mindre samkväm.
Passande utflyktsort.

Gynna annonsörerna!

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

MARS 1943

Utkommer en
gång i månaden
6:te årgången

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 Postgiro 15 44 20

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

EFFEKTIV EFTERVÅRD

Bland de institutioner (landsting, läkareföreningar etc.) som anmodats avgiva utlåtande över "Utredning angående förbättrad tuberkuloseftervård, verkställd på uppdrag av styrelsen för Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos" märktes även De Lungsjukas Riksförbund. Förbundet har nu avlämnat sitt utlåtande till Socialdepartementet och återges detsamma här nedan in extenso.

TILL KONUNGEN

Sedan Kungl. Maj:t lämnat De Lungsjukas Riksförbund tillfälle att avgiva utlåtande över Sv. Nationalföreningens mot tuberkulos nya förslag till vissa åtgärder för ordnande av de tuberkulosas eftervård får Förbundet i underdånighet avgiva följande yttrande.

Förbundet vill ytterligare understryka de synpunkter på de lungsjukas eftervårdsfråga, som av Förbundet framfördes, i dess yttrande år 1940 över Nationalföreningens då föreliggande utredning ang. förbättrad tuberkuloseftervård. I detta yttrande framhölls bl. a., att eftervårdsfrågan genom den vid denna tidpunkt började kristiden blivit i hög grad aktuell. Sedan dess har krisen ytterligare skärpts; från ansvarigt läkarhåll har uttalats allvarliga farhågor för att tbc-frekvensen på grund av näringsbrist o. d. under de närmaste åren avsevärt kommer att ökas.

En sådan ökning har f. ö. redan kunnat konstateras. År 1941 voro de i landet kända fallen av tbc. ej mindre än 76,270 mot 64,446 ett år tidigare. På ett års tid har antalet tbc.-fall i Sverige sålunda ökat med inte mindre än 12,000 nya fall. Även om denna ökning till viss del kan tillskrivas de gruppundersökningar av till beredskap inkallade och andra, som de senaste åren företagits, tyda många omständigheter — som också från läkarhåll framhållits — på att kristiden har stor skuld i den ökade tbc-frekvensen.

Därtill kommer att här i landet f. n. råder stor brist på arbetskraft. Befolkningsutvecklingen har visat att denna brist icke kommer att bli av tillfällig natur, då antalet medborgare i de arbetsföra åldrarna kommer att starkt minskas. En omskolning av den partiella arbetskraften, av vilken de lungsjuka utgöra ett betydande antal, är därför ett samhällsintresse av stor betydelse.

Under sådana förhållanden är det av synnerligen stor vikt att de lungsjukas eftervårdsfråga får en radikal och skyndsamt lösning. Det är därför med besvikelse De Lungsjukas Riksför-

bund konstaterar, att det nya förslag, som här föreligger, icke är ägnat att frambringa en nödvändig och genomgripande omprövning eller några mera betydelsefulla beslut från statsmakternas sida, evad det gäller det stora komplex, de lungsjukas eftervårdsfråga utgör. Förbundet vill emellertid trots detta uttala sin glädje över att Nationalföreningens nya framställning till Kungl. Maj:t kommit till stånd.

I sin utredning meddelar styrelsen för Nationalföreningen att den på grund av de avsevärda kostnader uppförandet av ett yrkesskolesanatorium — som tidigare av Nationalföreningen föreslagits — skulle medföra och då, med hänsyn till det nu föreliggande ökade vårdbehovet för fall av tuberkulos något sanatorium inom de närmaste åren icke torde kunna tagas i anspråk för ett yrkesskolesanatorium, styrelsen för sin del har funnit sig böra låta anstå med frågan om anordnandet av ett dylikt. De Lungsjukas Riksförbund beklagar att denna fråga avförts från dagordningen. I stället föreslår Nationalföreningen inrättandet av ett s. k. verkstadshem vid Hällnäs sanatorium. Till frågan om ett dylikt verkstadshem skall Förbundet i det följande återkomma men vill från början betona, att ett verkstadshem icke kan ersätta det tidigare föreslagna yrkesskolesanatoriet. Förbundet har visserligen i sitt tidigare yttrande framhållit, att ett yrkesskolesanatorium icke kan anses lämpligt som slutetapp i de lungsjukas yrkesutbildning, då ett avgångsbetyg från en sådan yrkesskola näppeligen kan väntas komma att meritera för anställning i den öppna arbetsmarknaden, särskilt om man betänker att såväl arbetsgivare som allmänhet har en mot de lungsjuka föga gynnsam inställning härvidlag. Den mestadels obefogade bacillskräcken är tyvärr fortfarande en beklaglig realitet. Däremot kunde ett yrkesskolesanatorium fylla en stor uppgift när det gäller förberedande yrkesutbildning för vissa konvalescenter.

I den nya utredningen föreslår Nationalföreningen utom inrättandet av ett verkstadshem vid Hällnäs sanatorium att s. k. eftervårdshem anordnas i anslutning till sanatorierna. Här bör göras en definition av begreppen eftervårdshem och verkstadshem. Med eftervårdshem förstås sålunda en omskolningsanstalt för från sanatoriet utskrivna lungsjuka. De konvalescenter, vars hälsotillstånd det medger kunna från eftervårdshemmen söka sig in på den allmänna arbetsmarknaden under det de av eftervårdshemmens patienter, vilka inte lämpa sig härför, skola placeras i verkstadshemmet, vilket kommer att utgöra en sluten industri.

Vad beträffar den yrkesutbildning, som är avsedd att förekomma vid eftervårdshemmen anser Förbundet, att inte endast utbildning i hantverksmässiga yrken där bör förekomma. Av erfarenhet från bl. a. yrkesutbildning av blinda vet man, att t. ex. hantverksmässigt borstbinderi, korgmakeri o. d. ej lönar sig i konkurrensen med den industriella produktionen. Frågan om utbildning i andra, mera industriellt betonade yrken borde därför övervägas. Förbundet anser emellertid att yrkesvalet bör ske i samråd mellan läkaren, den i utredningen föreslagna sociale kuratorn och patienten.

Förbundet vill i övrigt tillstyrka det av Nationalföreningen framlagda förslaget om inrättande av eftervårdshem och uttalar den förhoppningen att dylika inrättas vid samtliga landets centralsanatorier.

Det s. k. verkstadshemmet föreslås förlagt till Hällnäs sanatorium och är avsett att bli en slutanläggning för sådana lungsjuka, som icke anses lämpliga att placera i den öppna arbetsmarknaden.

Förbundet vill ytterligare understryka vad som i dess tidigare yttrande framhölls, att en utökning av *anstaltsvården* för de lungsjuka icke kan anses önskvärd och att åtgärder i denna riktning inte heller äro ägnade att lösa de lungsjukas *eftervårdsfråga*. Allraminst torde ett verkstadshem vid Hällnäs, så som det utformats i det föreliggande förslaget, bidra här till, om man med en effektiv och värdig eftervård förstår sådana samhällsåtgärder, som tillförsäkra den lungsjuke en fri och tryggad existens i samhället genom att låta honom genom eget arbete helt eller delvis bidra till sin försörjning. I förslaget om verkstadshemmet sägs heller intet om, *hur* detta hems klientel skulle rekryteras. Om man tänkt sig, att patienter från hela landet skulle intagas där och en lungsjuk från t. ex. södra Sverige tvingas söka sig upp till Norrland, kanske utan möjlighet att sedan på åratals besöka sitt hem och sin familj, måste ett dylikt arrangemang betraktas som mycket olyckligt. För den händelse vård å verkstadshem icke är aktuell endast för de lungsjuka i Norrland, borde — om anstalter av typen verkstadshem över huvud taget böra komma till stånd — sådana inrättas även i södra och mellersta Sverige.

Beträffande förslaget som sådant anser sig Förbundet emellertid inte ha något att erinra däremot, dock under förutsättning att intagning på verkstadshemmet sker *fullt frivilligt* från patientens sida.

Nationalföreningen föreslår vidare anställandet av en yrkeskonsulent, som t. v. skulle avlönas av Nationalföreningen, samt inrättande av ett antal kuratorsbefattningar, förslagsvis en vid varje centralsanatorium.

De Lungsjukas Riksförbund anser, att frågan om anställande av kuratorer i tillräckligt antal är den viktigaste i det föreliggande förslaget, ja, en av de viktigaste frågorna då det gäller de lungsjukas eftervård överhuvudtaget. Kompetenta kuratorer, som kunna stå de lungsjuka konvalescenterna till tjänst med råd i yrkesfrågor och anskaffande av arbete är den första förutsättningen för arbetsberedning åt lungsjuka. Det är därför av synnerligen stor vikt att denna fråga löses efter sådana linjer att kuratorsinstitutionen redan från början blir så effektiv som möjligt. I sitt yttrande 1940 framhöll Förbundet betr. kuratorsfrågan bl. a. att kuratorn — i motsats till vad de sakkunniga då föreslogo — borde vara manlig. Förbundet vill här ytterligare betona vikten härav.

Då det gäller frågor om yrkesutbildning, arbetsberedning o. d., vilka som ovan framhållits, intimt sammanhänga med kuratorns främsta uppgifter, har en manlig kurator utan tvivel större såväl erfarenhet som omdöme än t. ex. en kurator med sjukskö-

terskeexamen och han har också större förutsättningar att förhandla med arbetsgivare och arbetsförmedlingar. Till kuratorer böra utses sådana det praktiska livets män, som ha erfarenhet av och förståelse för de lungsjukas problem och därmed också ha sina klienters förtroende.

Nationalföreningen föreslår, att kuratorerna placeras vid centralsanatorierna. Förbundet anser med hänsyn till vad som ovan påpekats ang. kuratorernas uppgifter att kuratorerna få sin placering i den stad inom resp. landstingsområde, där länsarbetsnämnden är förlagd. På vissa orter, t. ex. i de större städer, som ej deltaga i landsting, torde emellertid en kurator ej vara tillfyllest. På sådana platser, där två kuratorer anställas, bör lämpligen den ena kuratorn vara kvinnlig.

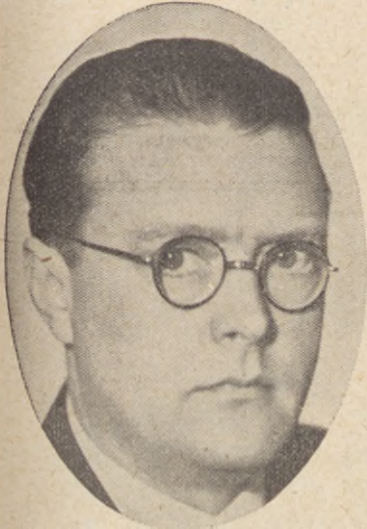
Betr. kuratorernas anställning i övrigt anser Förbundet att en lungsjuk konvalescent eller f. d. lungsjuk, som har för befattningen tillräckliga kvalifikationer — varvid erfarenhet och praktisk duglighet bör väga tyngre än teoretiska examina — bör komma ifråga, ja, att där av två sökande till en kuratorsbefattning den ene är f. d. sanatoriepatient och där bådas kvalifikationer väga lika, den lungsjuke bör ha företräde.

Om emellertid manliga kuratorer anställas och dessa placeras å annan plats än å sanatorium, där vissa naturaförmåner beräknas ingå i lönen, bör kuratorernas avlöning avpassas efter dessa omständigheter, varvid det av Nationalföreningen begärda anslaget å 50,000 kr. måste anses otillräckligt.

Slutligen hemställer Nationalföreningen om ett anslag å 10,000 kr. att utgå som bidrag till inköp av arbetsmaskiner och redskap åt tuberkulösa, vilket belopp skulle ställas till Pensionsstyrelsens förfogande. Förbundet vill även i denna del tillstyrka förslaget. I detsamma förutsättes emellertid, att en viss del av kostnaden för maskiner, vanligen omkring en tredjedel samt halva kostnaden för verktygen anskaffas av patienten själv, hans anhöriga eller hans hemortskommun men att arbetsmaskiner och verktyg från början icke utlämnas med äganderätt för den lungsjuke. Först efter fem år kan han — om han väl vårdar och använder maskinen — efter ansökan tillerkännas äganderätten till densamma. Förbundet anser att här bör tillfogas den bestämmelsen, att en lungsjuk, som själv ekonomiskt bidragit till inköp av arbetsmaskin men på grund av sjukdom eller andra omständigheter ej kan uppfylla de fordringar, som ställas för att han skall kunna förvärva äganderätten till densamma, i sådant fall återfår det belopp, han erlagt vid anskaffningen av maskinen.

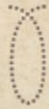
De Lungsjukas Riksförbund anholder att i samband med det yttrande, som ovan avgivits, få fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på en fråga av synnerligen stor vikt, som intimt sammanhänger med frågan om ordnad tuberkuloseftervård, nämligen ett problem, som visserligen beröres i Nationalföreningens nya förslag men som enligt vår mening allt för litet framhåvts: frågan om anställning av tuberkulösa hos statliga institutioner och andra offentliga inrättningar. Det är nämligen vår uppfattning att det är av största vikt för tuberkuloseftervården att från statsmakternas sida en radikal omvärdering göres ifråga om uppfattningen av de tuberkulösa användbarhet i olika anställningar. Det nuvarande systemet, som omedelbart diskvalificerar de lungsjuka, när det gäller ett stort antal befattningar hos statliga institutioner och andra offentliga inrättningar, beror på bristande kunskap om de tuberkulösa sjukdomarna och recidivriskerna för de en gång tillfrisknade. Det är givet, att de statliga institutionernas exempel också influerar de övriga arbetsgivarnas i samhället inställning. Det är därför av den största betydelse, att de statliga institutionerna gå i spetsen (Forts. på sid. 6.)

Eftervårdsfrågan till diskussion vid konferens i Piteå

Överläkare B. Carstensen.

KURATOR bör
anställas vid
SANDTRÄSK
Sanatorium.

Lokalavdelningen Sirius av De Lungsjukas Riksförbund hade den 7 februari kallat till konferens i Piteå. Inbjudan hade ställts till landstingsledamöter, kommunalmän, läkare, arbetsgivare, fackföreningarna och andra. Trots en svår snöstorm hade ett femtiotal representanter för här ovan uppräknade kategorier infunnit sig. Som ordförande för konferensen fungerade Piteå Stadsfullmäktiges ordförande redaktör Dahlberg. Överläkaren vid Sandträsk Centralsanatorium Dr Carstensen, Förbundsordförande E. Frithiof samt herr Olle Bergström, Kalix stod som inledare.

Dr Carstensen berörde i huvudsak den medicinska delen av tuberkulosen men gick även in på frågan huru en effektiv eftervård borde ordnas. Talaren redogjorde först för hur en människa kan bli behäftad med tuberkulos och framhöll att all tuberkulös sjukdom

uppstår genom smitta. I detta sammanhang framhölls också hur viktigt det är att i smittförebyggande syfte iakttaga en minutiös renlighet och noggrann bostadshygien. Talaren hade därefter en vidräkning med den bacillskräck som florerar i landet och underströk att praktiskt taget ingen människa undgår att bli infekterad av tuberkulosbacillen. Att inte alla dessa som blivit infekterade insjuknar beror på att organismen i de flesta fall haft en naturlig och tillräckligt stor motståndskraft att övervinna infektionen.

Tuberkulosen är alltjämt den social-medicinskt och nationalekonomiskt mest betydelsefulla sjukdomen. Sålunda meddelades att 1941 dogo 4,731 personer och nyinsjuknade 20,000 i tuberkulos under det att inte mindre än 76,000 voro inregistrerade som tuberkulöst sjuka. Det är väldiga siffror, som tala för sig själva. Lägg därtill att sjukdomen till övervägande del drabbar ungdomar i åldern 15 till 25 år, således individer i sina bästa år, som stå i begrepp att gå ut i livet eller just börja sin verksamhet.

Efter att ha berört dispensärorganisationens betydelse, skärmbildsfotograferingen och BCG-vaccinationen kom talaren in på Nationalföreningens utredning om en ordnad tuberkuloseftervård i Sverige. Dr Carstensen slutade med orden: Det kan icke nog ofta och med nog skärpa framhållas att en effektiv eftervård är ett viktigt samhälleligt intresse och icke bara ett utslag av vår vilja att i humanitetens intresse hjälpa sjuka och behövande. Effektivare eftervård och åtgärder verka icke blott konsoliderande på resultaten av en dyrbar sjukhusbehandling utan även i förebyggande riktning.

Ombudsman E. Frithiof som därpå talade belyste frågan ur organisationens synpunkt. Herr Frithiof uppehöll sig vid hur nödvändigt det är att för de lungsjuka som inte kan återvända till sina gamla yrken eller kanske på grund av sin ålder hunnit välja sig något sådant, samhället sörjer för en god yrkesutbildning för dessa. Talaren gick därefter in på frågan om vad samhället hittills har gjort och poängterade att med den moderna och i allt så utmärkta sanatorievård som

Redaktör Dahlberg.

Olle Bergström, Kalix.

Förbundsordf. E. Frithiof.

vårt land bekostar de lungsjuka är det närmast en skandal att man inte sört för deras eftervård. Det är att hoppas sade talaren att dessa konferenser mellan olika intresserade parter måtte leda till resultat med tanke på att det under krig och kristid alltid följer ökad tuberkulosfrekvens. De lungsjuka vill inte räknas som fattigvårdshjon utan önskar i den mån deras krafter tillåter bidra till sin försörjning. Ur samhällets synpunkt måste det också vara mera fördelaktigt att slippa utbetala understöd till sådana som med lämplig omskolning skulle kunna försörja sig och de sina.

Herr Olle Bergström, Kalix, berörde samma fråga ur Norrbottnisk synvinkel, han belyste vad konvalescentföreningarna redan åstadkommit och framlade deras planer på att i samarbete med landsting och kommunala myndigheter så långt sig göra låter söka lösa frågan i detta län.

Efter en stunds diskussion varibland andra, lokalavdelningen Sirius ordf. herr Karlsson, dr Söderbaum, Fattigvårdsstyrelsens ordf. i Hortlax, Helmer Viklund, ing. Norre och red. Dahlberg deltog och underströk vikten av att snarast möjligt lösa frågan för Norrbottens och hela landets del. Slutligen beslutades enhälligt att uttala sin förhoppning om att en kurator tillsättes vid Sandträsk sanatorium snarast möjligt. Varefter red. Dahlberg med några ord avslutade konferensen.

På kvällen hade ett offentligt möte anordnats med ett utomordentligt gott underhållningsprogram med film, musik, sång o. d., samt ett föredrag av ombudsman Frithiof om "De lungsjuka och samhället".

Effektiv eftervård

(Forts. fr. sid. 3.)

sen, när det gäller att återinpassa de tuberkulösa i förvärvsarbete. Den nuvarande perioden med brist på arbetskraft är också synnerligen lämpad att underlätta lösningen av dessa problem.

Det synes som om åtgärder i denna riktning borde kunna genomföras utan alltför stora svårigheter, blott statsmakterna visade sin goda vilja. I varje fall borde åtgärderna ej behöva kräva några omedelbara anslag även om kanske på lång sikt staten skulle åsamkas vissa kostnader för återinsjuknande, vilka kostnader nu bestridas av enskilda eller av kommunerna. Anställningsvillkoren skulle innefatta vissa specialbestämmelser som skyddade arbetsgivaren vid återfall inom viss kortare tid eller då det kunnat beräknas, att riskerna för recidiv varit särskilt stora. Till belysande av denna och andra frågor i detta sammanhang hänvisas till en artikel av överläkaren vid Österåsens sanatorium, doktor Helge Dahlstedt, i tidningen "vi och ni" n:r 2: 1942, "Den partiella arbetskraftens tillvaratagande efter sjukdom" och sjuksköterskan Ruth Tideströms artikel i samma nummer, "Tuberkulossjukas arbetsmöjligheter". Ett exemplar av tidskriften bifogas.

Stockholm i februari 1943.

Underdånigst

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

Erik Frithiof

Ordf.

Carl Hellström Manfred Norberg Rud. Zetterlund
J. Sandrén
sekr.

Tuberkulosbekämpare

XVI.

Överläkare John Palmgren Hessleby sanatorium.

(Teckning för Status av Ernst Åkerblad.)

Tuberkuloskontroll i alla skolor i vår.

En allmän tuberkuloskontroll planeras i vår med lärjungar i realskolan och gymnasiets avgångsklasser vid de allmänna läroverken.

Kontrollen skall för de elever, som önska komma ifråga, bestå i tuberkulinprövning och Calmette-vaccination för de negativt reagerande, varjämte, där central dispensär finnes, även skärmbildsfotografering av därför lämpliga fall skall ske.

Skolöverläkaren har nu i en cirkulärskrivelse anmodat skolläkarna att utreda möjligheten att hos dispensärerna företa de avsedda gruppundersökningarna mot ekonomiskt vederlag, som bekostas av Svenska nationalföreningen mot tuberkulos. Om så är fallet skall skolläkaren i samråd med rektor och dispensärläkare planlägga undersökningen i princip samt snarast möjligt meddela skolöverläkaren, huruvida och på vad sätt den skall kunna verkställas.

Tuberkulossjukas arbetsmöjligheter

Av sjuksköterskan RUTH TIDESTRÖM

Många ha de olika frågor varit rörande tuberkulosbekämpande och sanatorievård, som dryftats i denna tidning. Trots allt som göres inom detta område, är det dock en sak, som alltför jämt är lika sorgligt försummad, nämligen eftervården och arbetsmöjligheterna för tuberkulosvårdade patienter. Då Doktor Dahlstedt bett mig ta upp till behandling frågan om sjukvårdspersonalens anställningsvillkor vid sanatorier och liknande avdelningar på sjukhus, skall jag försöka framlägga några synpunkter på saken. Den ligger mig varmt om hjärtat inte bara på grund av egna bittra erfarenheter, då jag en gång såsom tuberkulinnegativ tjänstgjort på tuberkulosavdelning och en tid efteråt sjuknat utan ordinarie anställning, utan med hopp om att det skall bli till nytta för andra, som sjuknat eller komma att göra det på detta sätt i sitt arbete.

I en lång följd av år har det visat sig svårt, i vissa fall hart när omöjligt, att i tillräcklig utsträckning få personal, såväl sjuksköterskor som sjukvårdsbiträden, till sanatorierna. Varför? Jo, unga fullt friska personer med blicken öppen för de risker som medfölja detta arbete, dra sig för att söka sådan anställning. Får man undra över detta? Skulle man ådraga sig sjukdomen, tar den i bästa fall månader, i de flesta fall år.

Docent Hedvall i Uppsala framhöll bl. a. i sin artikel i förra numret av "vi och ni", att tiden vore inne för att hädanefter all sjukvårdspersonal, som icke är tuberkulinpositiv, borde genomgå BCG-vaccinering. Mycket skulle säkert härigenom vinnas i fråga om minskad risk för tuberkulosinsjuknanden bland sjukvårdspersonalen.

Med de senare åren har man ju dock, åtminstone på sanatorierna, endast tillåtit tuberkulinpositiva att tjänstgöra såsom ordinarie eller vikarier, i synnerhet på vårdavdelningarna. Trots detta är sjukvårdspersonal kraftigt representerad bland patienterna på sanatorierna. På Österåsens sanatorium t. ex. har under första halvåret 1942 av c:a 80 kvinnliga patienter mestadels varit mellan 10—12 sjukvårdsanställda. Detta är ju en ganska talande siffra.

Vid flera av våra sanatorier har det rätt länge praktiserats att anställa sjuksköterskor, som under någon tid själva skött sig för tuberkulos. Jag skulle dock av flera skäl vilja föreslå, att tjänsterna på sanatorierna, så långt det låter sig göra, reserveras för f. d. tuberkulossjuka:

för det första borde väl den, som sjuknat i tjänsten, ha förtjänt rätt till arbete inom detta område,
för det andra är det lättare att få behövlig kontroll,
för det tredje bör utan tvekan den, som även såsom patient lärt känna sanatorielivet, förstå sina patienter bättre, och
för det fjärde kan väl konvalescenttiden då bli kortare, än som är nödvändigt för att fortsätta med arbete bland sjuka av annat slag.

Men — för alla parter skull — arbetet bör vara i mån av krafter, ej största möjliga antal patienter med minsta möjliga antal personal.

Det har framkommit förslag, som även praktiserats, att som ordinarie sjuksköterskor på sanatorierna anställa f. d. tuberkulossjuka, även om dessa ej kunna uppvisa friskbetyg. Detta

för att hjälpa dem till ordinarie tjänst. Förslaget låter ju gott och riktigt. För anstalten i fråga kan det ju också vara av godo, för att inte säga nödvändigt, då det som sagt ofta är nästan omöjligt, att få friska sökande. Och givetvis ställer det sig billigare att utbetala ordinarie- än vikarielön.

Förslaget har dock en mörk punkt, nämligen den, att "i händelse av recidiv i tuberkulos utgår varken vård eller lön". Nu ber jag läsaren göra sig den samvetsfrågan: kan detta verkligen vara rätt?

Rent psykiskt sett måste det vara mycket ofördelaktigt för den, som en gång prövat på vad denna sjukdom tar både ifråga om tid och kostnad, att veta sig stå utan säkerhet vid ett eventuellt återfall. Det talas ju alltsom oftast om, vad det psykiska välbefinnandet över huvud taget betyder, inte minst vid tuberkulos.

Tjänsteinnehavaren i fråga får sköta en tjänst, som är inrättad för en fullt frisk person — alltså utan någon som helst inskränkning i arbetet —, men får hon själv ett återfall, har hon ingen säkerhet. — För den, som haft ett recidiv ev. flera i tbc., är snart sjukkassehjälp utesluten. I alla händelser räcker den ej att för flera månader klara sitt uppehälle på.

Borde ej den, som fått sin sjukdom genom att sköta andra, vara säkerställd åtminstone för vårdens vare sig hon ådragit sig sin tbc. såsom ordinarie eller vikarie.

För dem, som sakna eget kapital, återstår annars att söka hjälp från fattigvården! —

Vad beträffar lönen reser sig ju större svårigheter för respektive anstalter. Undertecknads tanke är dock, att försäkring för sjukvårdspersonal, som i tjänsten insjuknar i tuberkulos, borde ordnas från myndigheternas sida — likaväl som det redan sker bland militären.

Med god vilja och samarbete olika myndigheter emellan, bör denna sak kunna ordnas.

Vad allt detta till en början skulle kosta samhället, betalar sig med säkerhet i en framtid. Rent humanitärt vore det ovärdeligt.

Den elev, som på grund av tuberkulos måst sluta sin sjuksköterskeutbildning, den, som sjuknat som ung sköterska utan fast plats, eller den, som med oro undrat, om förtidspensionering skulle kunna ordnas, vet vilken betydelse det har, att dessa frågor verkligen lösas!

DEN LUNGSJUKA SPARVEN.

En känd dansk djuranatomisk fackman har nyligen avslöjat den vanliga gråsparven som en ganska farlig liten gynnare. Han påstår nämligen att sparven kan överföra tuberkulosmitta till kreaturen. Detta faktum konstaterades på en gård på Lolland där djurtuberkulos utbrutit. Under sökande efter smittokällan där visade det sig att sparvarna på gården tjänstgjorde som bacillbärare. Det visade sig att smittan ursprungligen hästammade från hönsgården. Där hade sparvarna smittats och sedan överfört sjukdomen till stall och ladugård. Man sköt ett antal sparvar och kunde påvisa baciller i deras lever.

från FÖRBUNDSARBETET

MÖTE MED SANDVIKENS KONVALESCENTFÖRENING.

Intressanta redogörelser för de tbc-sjukas problem.

Onsdagen den 10 febr. hade Sandvikens konvalescentförening möte i Sandvikens Folkets hus. ABF:s orkester inledde med ett musiknummer. Föreningens ordf. hr Karl Andersson hälsade publiken välkommen. Mötet var bl. a. besökt av sjukvårdspersonal och läkare samt en del av stadens representanter och i övrigt socialt intresserade personer.

Komminister P. Bolinder fördrog på förtjänstfullt sätt dikter av E. A. Karlfelt, Karin Ek och Kerstin Hed. Han passade även på att säga några ord om föreningens arbete och föreslog att penningbidrag till kvällens möte skulle få lämnas. Därefter spelade ABF:s orkester två musikstycken vilka vunno livligt bifall.

Kvällens förste talare, riksförbundsordföranden hr E. Frithiof från Stockholm, gav i sitt föredrag en redogörelse för de strävanden de lungsjukas konvalescentföreningar framför. De lungsjuka ha ökat med 12 tusen till 76 tusen enligt den sista rapporten. Ökningen beror mest på skärpt kontroll, men krisens verkningar genom brist på näringsämnen äro också uppenbara. Härefter gick talaren in på frågan om hur en ordnad eftervård måste beredas de lungsjuka. Det är ganska meningslöst att kosta på de sjuka en dyrbar och fullt modern sanatorievård om inte samhället samtidigt sörjer för att konvalescenterna under konvalescenttiden erhåller sådan socialhjälp att man inte av svält och umbäranden får återfall. Samhället måste ordna med en verklig yrkesutbildning som gör det möjligt för den som räddats undan sjukdomen att försörja sig själv. Till slut gratulerade talaren Sandvikensföreningen, som av Sandvikens Järnverk erhållit en byggnad där klubbrom och verkstadslokaler kommer att upprättas.

Nästa talare var dr Aina Hedley som talade om den medicinska behandlingen av tuberkulos. Därvid ruskades många gamla fördomar om lungdot och övriga skräckföreställningar ordentligt om i sinnena. Sjukdomens symptom klarades, vetenskapens upptäckter, bacillen och motåtgärder genom bygandet av sanatorier och dispensären har möjliggjort att med tillhjälp av medicinska och kirurgiska medel denna folksjukdom allt effektivare har kunnat bekämpas. Talarinnan underströk slutligen herr Frithiofs synpunkter och pekade på de svårigheter som särskilt möter vid ordnandet av den sjukas bostads- och matförhållanden. Hon appellerade till de sjuka att genom sitt uppträdande bevara förståelsen och intresset för konvalescentföreningens strävanden.

Den givande kvällen avslutades med ett tack till medverkande och publik av föreningens ordförande. Den kollekt som upptogs vid utgången inbringade närmare 100 kronor till föreningens kassa.

Konvalescentföreningar

anslutna till De Lungsjukas Riksförbund.

BLEKINGE LÄN: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Blekinge Län, Box 95, Karlskrona. Ordf. Ragnar Andersson, Strömsberg, Spjutsbygd, kassör Arvid Mattisson, Ekholmsstrand 18, Karlskrona.

BORÅS: SÄLKO Södra Älvsborgs läns konvalescentförening. Ordf. Hugo Flodin, Box 346, Borås. Tel. 150 66.

ESKILSTUNA: ELKÄ (Eskilstuna Lungkonvalescenter). Ordf. Manfred Norberg, Drakenskiöldsg. 7 (Tel. 44 67). Kassör Bertil Anderzon, Rosenfors, Skogstorp.

GÖTEBORG: Göteborgs Lungsjukas Centralförening, adr. Hertzia (Tel. 11 96 02) Expeditionstid: 10—13 och 15—17, lörd. 10—14.

HÄLSINGBORG: De Lungsjukas Konvalescentförening, Trädgårdsgatan 19, Hälsingborg.

HÄRNÖSAND: Angermanlands Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. G. Andersson, Styrmansg. 9, Härnösand, korresp. sekr. Folke Åsell, Storg. 31, Härnösand, tel. 15 42.

HÖGANÄS: De Lungsjukas Konvalescentförening, Höganäs. Ordf. Nils Axén, Kullagatan 20. Sekr. Robert Dahlström, Allégatan 20.

JÖNKÖPING: Konvalescentföreningen för Jönköping, Huskvarna med omgivningar. Ordf. Gustav Larsson, Åsenvägen 66, Jönköping.

KALMAR: Kalmar Konvalescentförening. Ordf. Carl Hellström, Ståthållaregatan 13. Sekr. Sigfr. Celandier, Box 731, Kalmar (Tel. 26 41). Månadsmöten första tisdagen i varje månad i Folkets hus.

KRISTIANSTADS LÄN: De Lungsjukas Förening i Kristianstads Län. Ordf. Martin Persson, Box 932, Hässleholm. Sekr. Elisab. Borg, Osby. Föreningsmöten hållas i april och aug. månader.

LANDSKRONA: Understödsföreningen för lung-tbc-sjuka i Landskrona stad, Expedition Tränggatan 14, hålles öppna mönd. 9.30—11 och torsd. 19—20.

(Forts. å sid 10.)

Patienternas Förening

Telefon:
23 40 10

Postgiro:
3721

Alla handarbetsgarner erhållas fördelaktigt från Otto Elmgrens A.-B. Särskilda fördelar äro: firmans enorma sortering av alla slags garner samt lägsta möjliga priser.

Otto Elmgrens AB.

L:a Nygatan 19

STOCKHOLM

Den partiella arbetskraftens tillvaratagande efter sjukdom

När undertecknad bad sjuksköterskan Ruth Tideström att lämna ett bidrag till denna tidskrift gjorde jag det med tanke på syster Ruths egna erfarenheter och alldeles speciellt med tanke på sjuksköterskors och annan sjukvårdspersonals arbetsmöjligheter efter insjuknande i tuberkulos.

Vi måste erkänna att det råder högst oordnade förhållanden i vårt rätt välordnade samhälle i avseende på den partiella arbetskraftens tillvaratagande i allmänhet och alldeles speciellt när det gäller den tuberkulösa arbetskraften, vare sig den är partiell eller för framtiden osäker, d. v. s. med fara för recidiv efter genomgången sjukdom.

Staten är vår största arbetsgivare i samhället. Hur löser staten frågan om den partiella arbetskraftens tillvaratagande? Varje statens verk är sin egen arbetsgivare. Varje verk löser frågan eller rättare löser den inte — efter sina egna regler och fastställda reglementen. Statens olika verk och inrättningar fordrar som regel att alla som anställas skola vara A-människor. Några andras tas ej gärna emot. För dem som redan blivit fast anställda på intyg såsom A-människor och råkat bli del-invalider göras ibland stora svårigheter. Halvtidsarbete eller lindrigare arbete är ofta svårt och omöjligt att ordna, om på grund av verkliga oövervinnerliga svårigheter eller andra skäl lämnas osagt. Staten fordrar allt eller intet. När staten ej bereder utvägar för den partiella arbetskraftens tillvaratagande, vem skall då göra det? De partiellt arbetsföra bli beroende av konkurrensen hos enskilda arbetsgivare, få lita till egen företagssamhet eller måste ligga släkt och fattigvård till last.

Huru göra vi på våra sjukhus, som ju även äro mycket stora arbetsgivare under i huvudsak stat och landsting? Vid våra sjukhus borde man ju kunna vänta att vi hade ögonen öppna och sinnet känsligt för de partiellt arbetsföra problem. Jo. Vi göra i sjukvården precis som staten gör i sina andra verk och inrättningar. Vi fordra A-människor, vi fordra friskbetyg vid anställandet och ofta begäres synnerligen ingående undersökningar med ifyllande av fastställda långa detaljerade friskintygsblanketter, nästan som till en livförsäkring.

Huru göra vi vid våra tuberkulossjukvårdsanstalter? Vi göra där i huvudsak på samma sätt. Någon förståelse för tuberkulospatienters svåra arbetsmöjligheter visas nog vid en del Tbc-sjukvårdsanstalter genom att en del f. d. patienter få platser inom tuberkulossjukvården.

Den partiella arbetskraften har, det måste vi väl alla erkänna, de största svårigheter att i konkurrensen göra sig gällande — oändligt mycket större svårigheter än den fullgoda arbetskraften. Alldeles särskilt svårt torde det vara för de efter genomgången tuberkulos partiellt arbetsföra.

Jag finner detta förhållande förklarligt men knappast försvärligt. Tiden bör kanske nu vara mogen för en revision av dessa förhållanden. Det bör väl nu kunna anses riktigt och rättvist och kanske kan det även visa sig bli ekonomiskt försvärligt att söka ordna det så inom vårt samhälle att den partiella arbetskraften tillvaratages och användes.

År 1939 utkom Svenska Nationalföreningens mot Tuberkulos Tuberkuloseftervårdskommitté med sin utredning. Vikten lades

Av

Helge Dahlstedt

Dr Helge Dahlstedt.

i denna utredning, som namnet anger, på eftervården för de tuberkulösa. Den kunde lika gärna ha lagts på den partiella arbetskraftens tillvaratagande. Det kanske till och med hade varit klokare att lägga vikten på arbetskraften. Denna omfattande utrednings många synpunkter och förslag ha under nuvarande krigstider tyvärr icke hittills lett till några resultat. Förslag åt ena eller andra hållet torde dock icke allt för länge låta vänta på sig — och sådana motses helt säkert med spänning av de många tuberkulösa.

Vad speciellt den osäkra och den partiella arbetskraftens tillvaratagande vid besättande av platser på våra sjukvårdsinrättningar angår, så borde nog sådan i stor utsträckning kunna användas, särskilt på våra tuberkulossjukvårdsanstalter, sinnessjukhus och sjukvårdsanstalter för kroniskt sjuka. Arbetstiden börjar bli mer eller mindre väl reglerad i sjukvården och arbetsbördan torde nu i en hel del befattningar ej vara större än att arbetet skulle kunna utföras med osäker och partiell arbetskraft. Detta stöter dock på flera svårigheter. Den största är den att arbetsgivare, staten, landstinget o. s. v., icke gärna vill vid sig binda arbetskraft om den icke är prima och alldeles speciellt icke om den i någon mån kan anses osäker beroende på tuberkulos. Arbetsgivaren vill icke stå risken för kommande underhåll vid recidiv. Denna arbetsgivarens tvekan måste ju anses vara förklarlig och även försvarlig, speciellt när det gäller privata arbetsföretag. Men man måste allvarligt fråga sig om det icke ur många synpunkter skulle vara riktigare och bättre för individ och samhälle om den partiella och osäkra arbetskraften verkligen kunde rationellt tillvaratagas. Om problemet, den partiella arbetskraftens tillvaratagande i samhället, nu kan anses moget att tas upp till grundlig omprövning, vad vore då naturligare än att staten i första hand gjorde praktiska försök och rön vid sina egna verk och inrättningar. Vad tuberkulossjukvårdsanstalterna angår anser jag det i likhet med syster Ruth Tideström vara mycket lämpligt att vid sådana ta emot tuberkulossjuka med minskad eller osäker arbetsförmåga. Vid våra Tbc-sjukvårdsanstalter bör sådan arbetskraft, som syster Ruth framhåller, då individen själv varit sjuk, till och med kunna vara alldeles speciellt lämplig genom personliga insikter i de lungtuberkulosas många problem. Kunde man ordna det vid våra tuberkulossjukvårdsanstalter så att arbetet ej bleve allt för betungande, så skulle jag för min del vilja fastställa som norm: "tuberkulösa skola ha företräde till arbetsmöjligheter vid våra tuberkulossjukvårdsanstalter".

Vid Österåsens sanatorium använda vi oss av tuberkulös ar-

betskraft i rätt stor utsträckning — bland läkare, sjuksköterskor samt annan kvinnlig och manlig personal. Bland annat ha alla här senare år tjänstgörande sköterskor varit sjuka i tuberkulos, och flera anställda i anslutning till vård vid sanatoriet, några med pågående pneumothoraxbehandling. Vid anställningen har naturligen den tuberkulösa sjukdomen ansetts vara i stillstånd med utsikter till full läkning, så långt detta gått att avgöra. Nu är det emellertid omöjligt att med absolut säkerhet kunna fastställa om en lungtuberkulos är fullt läkt utan fara för recidiv. Hur har det då lyckats att vid Österåsens anställa tuberkulös arbetskraft i avseende å recidiv? Vi ha fått ett par recidiv — men huruvida antalet sjukdomsdagar genom tuberkulos vid sanatoriet härigenom ligger över medeltalet vid våra tuberkulösa sjukvårdsanstalter, vet jag icke. Under alla förhållanden har jag ock märkt att arbetsgivaren börjat fundera, när jag anmält till sjukledighet för tuberkulos, sådana som förr varit sjuka i tuberkulos och fått recidiv. Den har tydligen och med rätta frågat sig om det varit lämpligt att anställa dessa insjuknade. Sedan vi under senare år vid Österåsens som vid andra sjukvårdsinrättningar börjat få i detalj fastställa reglementen och kollektivavtal med ökade skyldigheter i avseende på vård och löneförmåner vid sjukdom har frågan om skärpta bestämmelser vid anställandet av personal åter blivit aktuell.

För en del år sedan framfördes av undertecknad frågan om anställande av tuberkulös arbetskraft vid Österåsens sanatorium. I känslan av vår bristande förmåga att ären efter en genomgången lungtuberkulos svara för individens framtida hälsa föreslog jag, att man för att gardera sanatoriet mot ekonomiska risker och samtidigt hjälpa de tuberkulösa skulle söka finna anställningsformer, som på ett mänskligt sätt gingo båda parterna till mötes. Min idé var att tuberkulösa skulle kunna antas på prov på egen risk eller med *minskade* rättigheter till lön och vård vid recidiv under en fastställd karenstid och med omprövning t. ex. efter varje år. Jag fick då svaret att något sådant svårligen låt sig genomföra och att reglementet fordrade ja eller nej — allt eller intet.

För något år sedan har frågan åter framförts och vi ha nu vid Österåsens sanatorium fastställt en blankett för friskbetyg vid anställande vid sanatoriet, vilken är av följande lydelse:

Sökandens namn, födelsedag och år

1. Allm. kropps-konstitution?
2. Andningsorganens tillstånd?
3. Cirkulationens tillstånd?
4. Håller urinen äggvita, socker?
5. Har vid undersökningen i övrigt iakttagits sjukdom, lyte eller omständighet av betydelse för sökandens hälsotillstånd eller arbetsförmåga?

På grund av ovanstående anser jag sökanden i avseende å hälsotillståndet lämplig — olämplig för ordinarie anställning såsom vid sanatoriet.

Till följd av under p. ovan angivna anmärkningar bör sanatoriestyrelsen vid anställningen göra det förbehållet, att rätten till fri sjukvård och sjuklön icke utan styrelsens prövning äger tillämpning vid sjukdom, som är direkt beroende av konstaterade symptom.

Intygas:

..... den 19....
.....
Leg. läkare.

Sista stycket å blanketten ger sålunda möjlighet att anställa osäkert friska på prov på deras egen risk. Detta är ju gott och

Konvalescentföreningar... (Forts. fr. sid 8.)

LULEÅ: Luleå Konvalescentförening ("Konscento") Ordf. Bertil Backman, Bergnäset, Luleå. Tel. 35 19 (säkrast mellan 18—19). Sekr. Göte Landström, Södra Strandgatan 27/29, Luleå. Lokal A. B. F. Föreningsmöten hållas 11 jan., därefter varannan söndag.

LUND: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Lunds stad. Ordf. Ingvar Stenquist, sekr. Axel Mårtensson. Exp. L:a Fiskareg. 4 (Tel. 49 90) Expeditionstid: 12—14. Föreningsmöten hållas första tisdagen i varje månad.

MALMBERGET: Malmbergets Konvalescentförening. Ordf. Harry Jansson, Tingvallsg. 27, Malmberget, sekr. Asta Wäppling, Engelska 45, Malmberget. Möten hållas t. v. andra fredagen i varje månad. Lokal: Folkets hus C-sal.

MALMÖ: Understödsföreningen för Lungtbc-sjuka i Malmö stad, Almbäcksgatan 2 B, Malmö.

MEDELPAD: Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, Folkets Hus, exp. 3, Sundsvall. Ordf. Gottfr. Eriksson, sekr. Arthur Sandström. Exp. i Folkets Hus hålles öppen onsd. och lörd. 12—2. (Tel. 26 88).

NORRBOTTENS LÄN: Norrbottens Lungsjukas Centralförening. Ordf. Olle Bergström, Box 1, Kalix.

PITEÅ. De Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. Gerhard Karlsson, Box 723, Piteå, Ivan Eng, Piteå.

SANDVIKEN. Sandvikens Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. Karl Andersson, Smedsgatan 4, b. v., Sandviken.

SIGTUNA: Sigtunaortens Konvalescentförening. Ordf. Richard Pettersson, Löfstaholm, Knivsta.

STOCKHOLM: FLIS (Föreningen för lungsjuka i Stockholm), Kocksg. 15, Sthlm. Ordf. A. Fredin. Expeditionen Kocksgat. 15 hålles öppen torsdagar kl. 19—21, månd. och onsd. 13—15. Tel. 40 65 71. Postgiro 15 99 30. Månadsmöten hållas i H. S. B.-salen, Flemminggatan 41, andra fredagen i varje månad kl. 19.30.

STOCKHOLMS NORRA FÖRORTER: "Sako" (Förening för sanatoriekonvalescenter i Sthlms norra förorter). Ordf. Bertil Forsström. Sekr. Geron Andersson. Tel. 28 36 21.

UPSALA LÄN: Upsala läns konvalescentförening. Ordf. Axel Zetterberg, Gammelvägen 9, Upsala. Sekr. Erik Jäll, Val-sätra, Upsala.

ÖREBRO LÄN: Örebro Läns Patientförening.

väl, men helt naturligt kunna icke så anställda i längden vara nöjda med anställning på så lösa grunder. Denna bestämmelse är enligt min mening i behov av ytterligare tilläggsbestämmelser, och jag kommer att i framtiden ha en särskild omtanke om sådana som anställas på dessa grunder. Bestämmelsen bör tolkas så, att båda parternas intressen tillgodoses. Därvid har jag åter tänkt mig den en gång-för framförda synpunkten på årlig omprövning och karenstid i likhet med t. ex. livförsäkringsbolagens villkor för livförsäkring av tuberkulösa. Detta är väl en början till förbättrade arbetsmöjligheter för arbetsföra efter genomgången tuberkulos med osäker hälsa och för partiellt arbetsföra.

Berömda lungsjuka skaldar och författare:

X.

Henrik Wergeland

Släkten Wergeland härstammade från Sogn och det ursprungliga släktnamnet var Verkland efter en gård i Eivindviks prestegeld. Halvor Lassesen, farfar till den sedermera berömda diktaren Henrik Wergeland var klockare i Hosanger och gift med en klockaredotter, Antonette Augusta från Lindaas. Sonen Nicolai, det tredje barnet i ordningen, föddes på gården Mjös i Hosangers prestegeld den 9 nov. 1780. Av någon anledning flyttade emellertid föräldrarna 1783 eller 84 till Bergen, där Lassesen öppnade kryddbod, vilken dock rätt snart, som det påstås genom en väns bedrägeri, gick överstyr. Lassesen lämnade därför Bergen och gick till sjöss som skeppstimmerman. Emellertid förliste fartyget med vilket han seglade och förmodligen omkom han, ty efter denna tid finns inga som helst spår efter honom. Detta inträffade 1785. Lassesen påstås ha varit en underlig man med huvudet fullt av idéer och uppfinningar. Det påstås sålunda att han vid tillfälle företagit en utlandsresa, för att söka sälja en av sina uppfinningar.

Änkan Lassesen levde i mycket små förhållanden och sönerna fick gå i friskolan Betlehem. Den äldre brodern, Lars Lassesen, kom i skomakerilära, men Nicolai ville rakt inte bli guldsmedslärling, som hans mor beslutat för hans del. Han rymde flera gånger från mästaren, och så fick han då genom hjälpsamma lärares bistånd gå läsvägen, ty han hade ett gott läshuvud. Ända från sin tidigaste barndom hade han också talat om att han ville bli präst. Präst blev han även liksom framstående politiker och författare. Och dessutom blev han fader till Henrik Wergeland, en bland Norges mest kända och uppskattade skaldar.

Henrik föddes den 17 juni 1808 i Kristiansand. Redan i skolåldern visade han en viss poetisk begåvning, i det han skrev såväl små dikter som komedier allt ifrån sitt trettonde år. Men han skrev inte bara vers. Det roade honom även att syssla lite med prosa och en novell med titeln "Blodstenen" infördes vid denna tid under signatur i Morgenbladet. Ingen visste att det var unge Wergeland som författat novellen. Och då denna senare infördes jämväl i Elmqvists "Läsefrugter", trodde man att det var författaren Washington Irving som skrivit den, och den blev även undertecknad med detta namn.

År 1817 kom Henriks fader som sogneprest till Ejsvold. Under de två första åren på denna plats blev Henrik undervisad av en privatlärare, men 1819, han var då 11 år, blev han inskriven i Latinskolan i Kristiania. Här började han skriva små satiriska dikter om lärarna och under jullovet hemma i Ejsvold författade han även ett lustspel, som uppfördes, om än endast på en improviserad scen. Och som sagt, vid tretton år skrev han "Blodstenen", som kom in i tidningen.

Henrik ritade även karrikatyror samt klippte "i papper efter sin Fantasi idylliske Landskapsstykker", vilket han enligt faderns och kamraternas utsago gjorde "meget net og fint". Ingen anade emellertid bakom dessa försök och lekar den blivande diktaren. Och då han stundom inflätade egna verser i sina uppsatser sade hans lärare i norska: Pojken inbillar sig sannerligen att han är diktare, för att han kan skriva sådan där gallematias! Någon uppskattning fick han sålunda inte för dessa förstlingsverk.

Efter sex år vid latinskolan kom han in vid universitetet och tog 1825 "Examen artium" med goda betyg. Några år senare bröt han litterärt igenom, som en av hans senare monografer skrivit, "pludselig som et nordisk Foraar". Hans produktion ökade undan för undan. Dikter och romaner avlöste farser, skådespel och tragedier och samtidigt med detta litterära arbete läste han även på sin teologiska examen, medarbetade i tidningar samt skrev en poetisk världshistoria på över 700 sidor.

Man tycker att han borde ha varit fullt upptagen med allt detta. Men nej, han hade även en rad förälskelser och många av hans tidigare dikter var tillägnade föremålen för hans ömma låga. Liksom de flesta unga män bar han på en olycklig kärlek. Han hade blivit förälskad i en flicka hemma i Eidsvold och han skar hennes och sitt eget namn i två sammanslingrande träd. Då han sedan kom hem under sina ferier gällde hans första utflykt de två träden, så att han skulle kunna läsa sig till hur det var med hans sak. Det stod emellertid dåligt till med den, ty två år därefter förlovade sig flickan med en annan ung man.

Henrik var glömd av henne. Under skoltiden i Kristiania blev Henrik förälskad flera gånger men, säger han själv i den självbiografiska novellsamlingen "Hasselnötter" dessa känslor gick över "som et Slags røde Hunde". Han vände under denna tid alltid om till sin första "uslukkelige kjerlighed". Att föremålet var förlovad med en annan, betydde inte så mycket för hans kärlek, som var av det mer platoniska slaget. Han hade emellertid även under sin studenttid och även långt senare flera olyckliga kärleksförhållanden. Dock tröstade han sig med att skriva vers. Slutligen råkade han 1838 den kvinna, med vilken han förenade sina öden.

Wergeland var en mångfrestande man, som bland annat även under ett par år redigerade tidskriften "Statsborgeren" dessutom gick han i bräsch för 17 maj, som bekant firad som Norges nationaldag. Ävenså låg honom allmogens upplysning varmt om hjärtat, liksom han stred mot sakförarnas utsugning av folk, som behövde deras tjänster. Kort sagt, vi kan på Wergeland tillämpa de gamla orden, att inget mänskligt var honom främmande. Under tiden skrev han fortfarande poesi, och som bekant är Norges nationalsång "Ja, vi elsker dette landet..." hans verk.

Wergeland erhöll år 1839 av konung Karl Johan 200 specie-daler för att skriva fritt valda arbeten till allmänhetens upplysning. Skalden var en stor svenskvän och konungen var diktarens synnerlige gynnare, och detta förhållande tog en del belackare till utgångspunkt för anfall mot Wergeland. Han blev dem emellertid inte svaret skyldig utan svarade med en rad bitande farsor och satirer.

Tre år efter sitt första sammanträffande med konungen stod Wergeland en decemberefton och såg då Karl Johan höll sitt intåg i Kristiania. Skalden skrev då den mycket förnämliga dikten "Kongens Ankomst", sedermera hållen för en bland Wergelands bästa.

"Tør en bannlyst Harpe lyde?
Hvo vil Flodens Flugt forbyde?
Paa dens Vover end ej flommed
troløs Priis for Kongedømmet.
Frihed, Kjerlighed og Smerte
tonte fra dess Aandehjerte.
Republikens kollonader
skinne bag dens Strengerader.
I den Dyb sig Idealer
som i Tryllespejlet maler.
Heller Syner mig forvirre,
end en Løgn den Malm skal irre!
Før den fuld av Dromme henge,
end av kjøpte Messingstreng!
Serafimerkjeden vejer
op ej mindste Streng den ejer".

Då konungen fått denna dikt föreläst för sig uttalade han sig mycket smickrande om skalden och lovade honom sin gunst för alla tider. Wergeland hoppades nu äntligen få ett Kapellani, då han var sex års teologisk kandidat, som han uttryckte sig, men därav blev emellertid intet, ty innan han fått sitt Kapellani hade han vid ett tillfälle trampat i klaveret under en mottagning hos kungen. Han hade tillåtit sig respektstridigt uppförande i kungens eget hus, och sådant var riskabelt på den tiden. Han blev åsidosatt.

Wergeland uppträdde även som försvarare av judarnas sak och arbetade oförtrutet för upphävande av den paragraf i grundlagen som förbjöd judars bosättning inom Norge, och den

minnesvård som sedermera prydde hans grav var skänkt av tacksamma judar utanför Norge. Likaså redigerade han en tidning, "For arbeidsfolket", vilken nedlades efter hans död.

Wergeland var en stridbar skald som både tog och fick hugg och det sägs, att han många gånger gick till överdrift. Han var en synnerligen envis människa, envis och hetlevrad. Han gick de vägar som han själv ansåg vara de riktiga. Han var även i många avseenden en föregångare, och på den vägen kunde det minsann behövas en god portion envishet.

Emellertid knäcktes all hans energi och starka vilja då sjukdomen kom in i hans liv. Lungtuberkulosen ändade nämligen hans liv, efter att han hållit honom bunden vid sjukbädden i årtal. I okt. 1844 talar han nämligen om att han sedan tre månader legat för "Hepatisation i lungorna". Och han ser ganska mörkt på framtiden. Han har starka dödsaningar. Och måhända passar dessa ord, skrivna vid ett tidigare tillfälle, in på hans tillstånd.

"Hvad, hvad var en klippe, som
ingen Afgrund sortned om..."

Han hade då varit gift några år, sedan han 1838 första gången råkat sin tillkommande, den kvinna som blev hans trofasta vän och kamrat intill slutet. Och om henne skrev han, att hon var "blomsterbusken" som knutit sitt liv till det vilda fjället.

Wergelands älsklingsarbete var "Skabelsen, Mennesket og Messias", ett stort upplagt diktverk, som aldrig blev riktigt färdigt och på vilket han arbetade intill de sista dagarna av sitt liv. Henrik Wergeland avled i Kristiania den 12 juli 1841 och begravdes den 17 i samma månad på Vår Frelseres kyrkogård. Den 17 maj många år därefter nämligen 1881, avtäcktes på Eisvoldspladsen i Kristiania en bronsstaty av Henrik Wergeland. Vid detta tillfälle höll Bjørnstjerne-Bjørnson festalet.

drick nypon

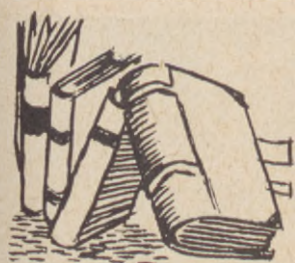

Nypon är rikt
på C-vitaminer
— förebygger
vårtrötthet, förkylning
och influensa. KF:s
nyponmjöl innehåller
C-vitaminer i betryg-
gande mängd.

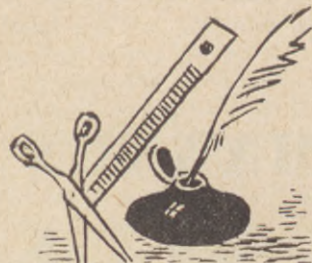
1/1 pkt 120 g 1:40
1/2 pkt 60 g 0:75
Glasbrk 125 g 2:—

KONSUM / KOOPERATIVA

Litteratur

BOKSPALTEN

R. BROBY-JOHANSEN: VARDAGSKONST — VÄRLDSKONST. Till svenska av Rune Norberg. Kooperativa Förbundets Bokförlag, Sthlm 1942. Denna bok, som då den förra året utkom i Danmark väckte berättigad uppmärksamhet, har nu i översättning och bearbetning med särskild hänsyn till svenska förhållanden en uppgift att fylla för var och en av konstens utveckling intresserad svensk. Det är egentligen lika mycket en sociologisk framställning som en stilhistorisk. Vad den vill propagera för är egentligen konsten att se — en sällsynt konst men en som kan läras och uppövas. Själv säger författaren i ett förord: "De bildande konstnärerna är på sätt och vis mänsklighetens ögon. Och den anda som format de yppersta konstverken kan också spåras i de mest ringaktade dussinföremåls utseende. Sixtinska madonnan och Venus från Milo tillhör icke en annan värld än den vi lever i dagligdags. Samma anda som fått ett komplicerat och förfinat uttryck i de stora konstverken ger sig tillkänna i tusentals av de saker som vi ständigt har att göra med, i redskap och hus, i kläder och transportmedel, stadsplaner och serviser, i möbler och maskiner, i frisyrier och brokonstruktioner". Att uppvisa detta levande mänskliga sammanhang har varit författarens uppgift och han har löst den på ett alltigenom intresseväckande sätt.

RABBE ENCKELL: LUTAD ÖVER BRUNNEN. Dikter. Söderström & Co Förslagsaktiebolag, Helsingfors 1942. En av den avancerade finländska lyrikens främsta representanter, målaren och poeten Rabbe Enckell har glatt sina inte många men desto ivrigare läsare med ett nytt prov på sin förnäma lyriska konst. Under senare år har Enckell slagit in på en klassisk linje, och prov på denna orientering finnas också i denna hans senaste diktsamling. Men sitt finaste konst visar han kanske alltför jämt då han i små, om japanska träsnitt erinrande poem sammanväver naturbild och själstillstånd. Han kan då forma utsökta ting, poem av doft och kontur och ett hemligt vibrato. Det är glädjande att finna en poet med en själsstyrka, så stark att den i en tid av nöd inte försvagas och uppger sin egenart för att hänge sig åt propagandadiktning. Denna poesi söker endast det för poesien väsentliga: konstnärligt uttryck för själens djupaste och hemligaste rörelser.

STEVENSONS BALLADER, och några smärre dikter i svensk dräkt av HARALD JERNSTRÖM. Norstedt & Söners Förlag, Sthlm 1942. Harald Jernström har tidigare gjort sig känd som en utomordentligt skicklig tolk av klassisk engelsk poesi, nämligen Chaucers "Canterburysägner". Hans försvenskning av vissa av Stevensons tjugande ballader med motiv från Söderhavets värld, där diktares levde så länge och insöp hälsa och livskraft, är också den av stort värde. Också några av Stevensons mindre dikter ha återgivits med skicklig hand.

CARL DAVID AF WIRSÉN: VALDA DIKTER. Urval och förord av Anders Österling. Albert Bonniers Förlag, Sthlm 1942. Till hundraårsminnet av Wirséns födelse har på Svenska Akademiens föranstaltande utkommit ett förträffligt urval av skaldens dikter. Några verka kanske för en yngre generations smak en smula mossbelupna eller smäsöta. Men att den en gång så fruktade kritikern och akademisekreteraren C. D. W. var en verklig poet, därom ger detta urval ett klart besked till den som tilläventyrs inte förut visste det. Wirsén är störst som det inre livets skald. I mejslade och skurna strofer besjöng han med rent patos sina andliga upplevelser. Klangen djupnade med åren.

ERIK ASKLUND: TORDEL OXDRIVARE. Albert Bonniers förlag, Sthlm 1942. Det finns i nutida svensk litteratur några alldeles förträffliga pojkboksförfattare — Josef Kjellgren och Erik Asklund hör till dem. Asklunds senaste berättelse roar säkerligen inte bara pojkar: den kan läsas med behållning också av vuxna — vilket inte är ett fel. Det är en historisk berättelse, som utspelas i Sverige av år 1523. Skildringen har liv och färg och den är såvitt anmälnaren vågar döma historiskt sett mycket tillförlitlig. Med särskilt nöje har anmälnaren återfunnit i denna skildring en landsknektvisa av Johannes V. Jensen, en genial pastisch och samtidigt ett mustig lyrik.

Johannes Edfelt.

Vart fjärde skolbarn tbc-infekterat före 13—14 år. Vart fjärde skolbarn, som genomgått folkskolan, har även genomgått en tuberkulös infektion före 13—14-årsåldern, hävdar skolläkare d:r Seth Tingvall, Borås, i en intressant redogörelse för 15 års tuberkulinundersökningar av folkskolebarn i Borås, införd i senaste numret av tidskriften Nordisk medicin.

Totalantalet undersökta barn under 15-årsperioden är 50,301 eller 94,6 procent av samtliga barn. Av dessa barn visade 8,190 eller 16,3 proc. positiv reaktion. Intressant är att se resultatet av undersökningarna i de olika klasserna. I skolornas första klass visade 7,3 proc. positiv reagens, men i avgångsklassen har siffran stigit till 25,5 proc., innebärande att vart fjärde skolbarn, som genomgått folkskolan, också tuberkulöst infekterats före 13—14-årsåldern.

Skogsfjällets sanatorium skall tillbyggas. Västmanlands läns landsting har av k. m:t erhållit företrädesrätt till arbetskraft för att utföra den planerade tillbyggnaden av Skogsfjällets sanatorium i Västerås.

MANNEN SOM VAR *Robinson Crusoe*

Ön Juan Fernandez utanför Chiles kust besattes för någon tid sedan av amerikanska styrkor. Det var på denna ö som sjömannen Alexander Selkirk — Robinson Crusoes förebild — tillbringade sina långa ensamma år.

Bland världslitteraturens tinnar lyser sagan om Robinson Crusoe med en särskild glans. I varje vrå av jorden har unga och gamla läst om denne sjömans sagolika äventyr till sjöss och på den obebodda ön i stilla havet. Men Daniel Defoe, författaren till den världsberömda sjömannen, var själv minst av allt sjöman.

Det behövs ibland så litet för att ens tankar skall göra sådana krumsprång att varken tid eller proportioner får något att säga till om. En liten tidningsnotis, sådan som denna, som för någon tid sedan vandrade genom pressen, kan väl, om något, sätta fart på fantasin:

"Ön Juan Fernandez har besatts av amerikanska styrkor. Det var på den ön som en gång i tiden sjömannen Alexander Selkirk landsattes och tillbringade flera år under primitiva förhållanden. Det var om honom som Daniel Defoe skrev sin världsberömda roman om Robinson Crusoes sällsamma upplevelser . . ."

Vilken min skulle väl den djurhudsklädde Robinson Crusoe och hans svarte vän "Fredag" ha gjort, om de levat kvar på sin ö, när de amerikanska soldaterna steg i land? Och vilken min skulle väl den gode Robinson ha gjort om han sedan fått lära känna några av "kulturens" senaste framsteg, kulsprutan, torpeden, luftvärnskanonen och maskingeväret? När matroserna sedan skruvade på sina radioapparater och lät högtalaren bjuda Broadways senaste melodier så skulle säkert "Fredag" lika skräckslagen ha flytt till skogs som när Robinson första gången visade honom vad "eldröret" förmådde . . .

Kanske kan läsaren bättre tygla sin fantasi, men förmodligen kom nog de flesta som såg den lilla tidningsnotisen i alla fall med glädje att erinra sig sin barndoms första bokhjärte, Robinson Crusoe på den obebodda ön.

I många generationer har denna bok varit favoritboken för både ung och gammal och de som i dag för första gången får "Robinson Crusoe" i sin hand, slukar säkert boken med samma förtjusning som bokens första läsare gjorde för mer än två hundra år sedan.

I alla tider har unga människor längtat till havet och sjömanlivet och Defoes Robinson Crusoe har blivit det klassiska uttrycket för vår längtan efter Det Stora Äventyret.

Daniel Defoe.

Själv var Defoe minst av allt någon sjöman och han, som med sin bok väckt längtan till havet hos otaliga läsare, var i själva verket allt annat än förtjust i sjöresor. Han pinades av sjösjuka och hade en stark respekt för alla faror som man kunde bli utsatt för då man gick ombord på ett fartyg. Defoe var rätt ofta nödsakad att färdas med de hyresbåtar som gick i regelbunden trafik över Themsens. Dessa färder var det väl knappast någon annan Londonbo som ville kalla "sjöresor", men Defoe talade ofta om dem som mycket farliga. När det någon gång hände att roddkarlarna styrde båten ut i flodens mitt, där strömdraget var något starkare, då blev Defoe stel av skräck och hotade flerfaldiga gånger att skära halsen av båtförarna om de inte höll sig närmare stränderna.

Bland de många författare som skrivit om Defoe och Robinson-bokens tillkomst, finns det fler som antagit att Defoe, när han skildrade sin hjältes skeppsbrott ute på havet, i någon mån byggde på "egna upplevelser" vid de i verkligheten antagligen ganska idylliska båtresorna på Themsens.

Men det är inte endast beträffande Defoes skräck för sjöfärder som olika författare under flera generationer varit värdiga mot Defoe.

Som Robinsons motsvarighet i livet har man ansett sjömannen Alexander Selkirk vara, och denne har också kommit att spela en stor roll i de våldsamma strider som förts kring Defoe och hans bok, både under författarens livstid och långt senare. En del skribenter ha sträckt sig så långt att de påstått att Selkirk skrivit ned sina erfarenheter från sin mer än fyra år långa vistelse på ön Juan Fernandez och att Defoe erhållit dessa anteckningar eller dagböcker för genomläsning och sedan bara

behållit och låtit publicera dem. Selkirk själv, som dog först två år sedan Robinson utkommit, framställde emellertid aldrig själv några anspråk på andel i den ära Defoe vunnit med boken. Hade sjömannen, som Defoes motståndare påstod, verkligen varit så litterär att han kunnat nedskryva sådana intressanta intryck från sitt liv på Juan Fernandez, så skulle han säkerligen också ha haft så pass mycket intresse för litteraturen att han uppmärksammat Robinsons framgångar, på bokdisken eller efter honom hamnat på obebodda öar skulle haft ankarna. Påståendena att Defoe stulit sina idéer av Selkirk ha också efter hand blivit överbevisade på annat sätt.

Det rätta förhållandet beträffande Defoe och hans Robinson är nog att han byggt sin berättelse på en hel mängd olika historier som han hört berättas om sjömän som förlit och drivit i land på öde öar. Men av alla dessa berättelser har Selkirk och hans äventyr kommit att leva längst och säkerligen har också hans historia inspirerat Defoe till en del av de äventyr han låtit Robinson vara med om. Selkirks äventyr, som många olika författare berättat om, har emellertid gjort att Selkirk för de flesta kommit att bli detsamma som Robinson Crusoe. Intresset för denne enkle sjöman har kommit att hålla i sig i nästan samma utsträckning som intresset för Robinson.

Selkirks levnad är också tillräckligt intressant. Alexander Selkirk föddes 1676 i Largo i Skottland. År 1695 ställde han till med uppträde i kyrkan och måste fly till sjöss och då han några år senare återvände hem så blev han ovän med sin broder och måste återigen gå till sjöss. 1703 fick han anställning som förste styrman på fartyget Cinque Ports i kapten Dampiers kaparflootta och var med om en rad sjörövarfärder. Fartyget uppehöll sig mest i Stilla Oceanen och under en seglats där kvarlämnade kaptenen två sjömän på ön Juan Fernandez utanför Chiles kust. Först ett halvår senare kunde fartyget hämta sjömännen och just då kom Selkirk ihop sig med kaptenen och detta slutade med att Selkirk blev så förtretad att han samlade ihop sina tillhörigheter och rodde i land.

Ön brukade ganska ofta passeras av fartyg, varför Selkirk ej trodde att han behövde räkna med någon längre tids isolering på ön. I sista stund innan fartyget skulle lämna ön kände han sig emellertid så beklämd över att lämna alla kamraterna att han rodde tillbaka till fartyget och förklarade att han önskade fortsätta resan, men då nekade kaptenen att ta honom ombord igen, varefter fartyget lättade ankar och seglade bort från ön.

Någon direkt ogästvänlig ö var Juan Fernandez inte, det kunde Selkirk ganska snart konstatera. Spanjorerna hade upptäckt ön 1563 och givit den dess namn och en del kolonistfamiljer hade rätt länge vistats där och när de lämnade ön så hade de lämnat kvar en del förvildade getter och kattor. Åren 1681—1684 lär dessutom en moskitoindian, som blivit kvarglömd vid en landstigning på ön, ha vistats där och en skeppsbruten sjöman hade dessförinnan befunnit sig på ön inte mindre än fem år. De två sjömännen från Selkirks eget fartyg, som vistats där halvåret innan han kom dit, hade använt vintertiden väl, de hade bl. a. planterat rovor som Selkirk så småningom kunde skörda. Vattnet kring ön var dessutom fiskrik och det växte matnyttiga kålpalmer och växter på ön. Selkirk fångade också kräftor och för att få litet omväxling i dieten fick ibland någon av de förvildade getterna sätta livet till.

Selkirk hade en fördel framför de flesta andra som fått tillbringa längre eller kortare tid på obebodda öar. Han var inte

utan ägodelar då han steg i land. Han var både välklädd och beväpnad. Först när hans krutförråd tog slut fick även han pröva på att nöden är uppfinningarnas moder. För att få eld gned han ett par trästycken mot varandra tills det fattade eld och när hans medhavda kläder började falla sönder så blev det getternas skinn som fick bli till nya kläder. Några sybehör hade han inte tagit med sig, då han trodde att något fartyg snart skulle hämta honom, varför han fick använda en spik som nål. Men f. ö. var Selkirk efter dåtida förhållanden försedd med en utrustning som de flesta av de människor som ledning avundas honom. Han hade, när han steg i land, både gång- och sängkläder, flintlåsgewär, krut, kulor och tobak, yxa, kniv, kokkittel, bibel och andra böcker. Dessutom var han ägare till en glacerad kanna som han, om man tänker på vilket bekymmer Robinson hade innan han hunnit förfärdiga något kärll för dryck och flytande föda, hade stor nytta av. Denna kanna gick förresten länge i arv i Selkirks släkt och en silverbägare, som han också hade med sig på ön, finns numera på National Museum i Edinburgh, där den hamnat efter att ha tillhört sjömannens släkt länge och väl och under denna tid hunnit bli stulen och tillrättaskaffad otaliga gånger.

Men trots denna för "skeppsbrutna" ovanliga komfort så blev Selkirk efter hand som han levde kvar på ön allt mer olycklig. Han var van att ständigt ha kamrater, arbeta hårt och dessemellan slå sig lös i någon hamn. Han blev alltmer modlös och han berättade själv vid hemkomsten att det var endast med möda som han kunde avhålla sig från att begå självmord. Stor del i denna melankoli och modlöshet hade själva ön. De otillgängliga bergstopparna och de dystra, trånga dalgångarna dit knappt en solstråle kunde nå, skrämde honom och värst var det på nätterna, då endast bränningarnas mono-

Illustration ur en av de första upplagorna av Robinson Crusoe.

tona dån och sjölejonens vrål, som gav oro i de djupa dalar-
na, hördes.

Den första tiden på ön var värst, men då ungefär ett år för-
flutit, så började Selkirks humör att bli bättre. Vid bestämda
tider började han hålla andakt och sjunga psalmer och han
berättade själv att han ofta stod och läste högt för att inte
glömma bort att tala. Naturen, som till en början tett sig så
skrämmande, blev snart hans sällskap och han började tämja
djur för att få något sällskap. Det var getter och katter han
hade att tillgå — samt råttor. Men de sistnämnda hade han
föga glädje av, då de envisades att bita honom och gnaga sön-
der hans kläder då han sov.

Men faror lurade också. För att dra något eventuellt passe-
rande fartygs uppmärksamhet till sig vågade han inte tända
någon vårdeld förrän han var säker på att fartyget var eng-
elskt. Han var rädd för att det kunde vara ett spanskt fartyg
och han föredrog hellre vistelsen på ön än att bli spanjorernas
fånge. Vid ett tillfälle blev ön också besökt av spanjorer, men
då gömde Selkirk sig och spanjorerna seglade vidare utan att
ha upptäckt honom. Men den 31 januari 1709 kom befrielsen
och fyra år och fyra månader efter det Selkirk landstigit på ön
kunde han segla därifrån. Det var kapten Woodes Rogers som
seglade förbi och upptäckte de röksignaler som Selkirk sände

då han från sin utsiktsplats försäkrat sig om att fartyget var
engelskt. En båt sändes i land och på stranden möttes sjömän-
nen av en man som var klädd i getskinn från topp till tå och
nätt och jämt kunde göra sig förstådd. Selkirk hade trots sin
dagliga talövning nästan glömt bort att tala och kunde till en
början bara uttala orden till hälften.

Selkirk fick hyra på Rogers' fartyg och seglade omkring på
världshaven i tre år och först år 1712 återvände han till Eng-
land. Väl hemma var Selkirk mycket lycklig över att få återse
sina vänner och anförvanter, men snart började han gå ensam
och grubbla för sig själv i en öde dal i den trakt han bodde.
Denna dal påminde honom om hans ö och där trivdes han för
den skull bäst. Hemma i sin bostad ville han helst vara för sig
själv och det enda sällskap han kunde med var ett par katter
som hans bror ägde.

1720 tog han hyra på ett krigsfartyg och 1723 dog han ute på
havet, 47 år gammal. Men då var Robinson Crusoe, Selkirks lit-
terära motsvarighet, redan född och hade börjat sitt segertåg
över världen och Robinson kommer säkerligen att leva ännu
många generationer och erinra om både Selkirks och andra
sjöfarandes äventyr.

Sid Roland.

En naturbild från den verkliga Robinson Crusoes ö.

Willy Walfridsson:

Vägen till framgång

Vid tjugotvå år var han ett löfte, ett stort och omskrivet löfte. I teaterns kanslinotiser stod hans namn alltid först; från affischerna lyste det i kraftigaste fetstil, fantasifulla skribenter diktade biografier i de stora film- och teatermagasinen. Eskil Halvarsson vid Norra Teatern! Den mannen kommer att gå långt, sades det. Han är redan nu en betydande kraft att räkna med. — Han och ingen annan kommer att bli vår nya stjärna. Det fanns möjligheter, sade förståsigpåarna. Man kunde vänta vad som helst av Eskil Halvarsson vid Norra Teatern.

Vid tjugofyra var hans stjärna redan i dalande och man nämnde hans namn alltmera sällan. Tidningarna hade glömt honom, publiken tyckte också ha glömt honom — Eskil Halvarsson var på god väg att bli undanskuffad. Han lade nog märke till det, men saken tog honom inte så hårt — först. Det hela berodde på tillfälligheter, tänkte han. Saken var den att Norra Teaterns ledare, Halvarssons gode vän och gynnare, dött; teaterns ensemble hade skingrats — såväl Halvarsson som hans kamrater hade kastats ut i arbetslösheten. Det var bara en naturlig sak att hans namn inte kunde skynta som förr, nu då han gick utan engagemang.

Halvarsson tog som sagt inte detta så hårt, till en början. Han var en ambitiös ung man; han älskade teatern och trodde

på sin egen framtid. De första månaderna efter chefens frånfälle lade sorgen över vännens död något slött och likgiltigt över honom: slutligen insåg han emellertid att något måste göras. Han måste ta nya tag, söka sig en ny anställning; sträva vidare. Halvarsson tvivlade inte ett ögonblick på att han skulle få ett engagemang. Han var ett löfte; nära på ett namn. Teaterdirektörerna skulle ta emot honom med öppna armar, trodde han.

Men det blev inte så. Tyvärr, svarades det överallt. Vi har tyvärr ingenting. Och så pekades det på andra namn och goda löften.

Halvarsson insåg sent att världen var full av löften. Unga, mer eller mindre talangfulla aktörer, som olika direktörer sökte puffa fram och skapa namn av. Halvarsson var ingenting sedan Norra Teaterns chef var borta. Han var bara en bland de många, som gick och väntade på att bli något.

Halvarsson hade möjligen haft det en smula för lätt för sig. Han hade blivit en aning bortskämd av allt fjäsk och beröm, som kommit honom till del — nu stod han övergiven och kände sig tämligen bortkommen. Vad var då naturligare än att han beklagade sig, när han mötte sina talrika vänner? Och vad var

naturligare än att vännerna hade mycket bråttom att komma vidare?

Förr hade det räknats som en ära att få visa sig i Halvarssons sällskap. "Jag mötte min vän Halvarsson". "Ni vet Halvarsson, den unge lovande aktören". "I går var jag ute med Halvarsson". "Jag tror jag ska gå hem till Halvarsson". Nu stod samme Halvarsson och beklagade sig. "Ja, ja", sade man. "Nej, Halvarsson, jag måste nog kila . . ."

Där stod Halvarsson och stirrade efter vännerna. Hå, tänkte han. De hade naturligtvis bråttom. Det hade de — han borde också ha bråttom. Det blev att göra en tur runt teatrarna om igen.

— Nej, nej, hette det ständigt och de små direktörerna Halvarsson numera uppvaktade slog ifrån sig med händerna — beklagade. Tyvärr! De lade sina pannor i djupa veck, medan de lyssnade till Halvarssons klagolåtar. Han hade det svårt? Jo, han hade så. Har ni försökt där och där? Han hade försökt ja. Och vad svarade de där? De kunde inte nej . . .

— Tyvärr så var det det samma här. Vi har våra. Duktigt folk. Tyvärr!

Det var nu så att Halvarssons öppenhet endast ökade hans svårigheter. Halvarsson var misslyckad och han gjorde ingenting för att dölja det. Han medgav att han fått avslag både här och där. Ja, ja, sade de små direktörerna. Halvarsson hade fått nej, ingen ville ha honom, varför skulle jag då ta mej an honom? Halvarsson är så misslyckad, sade hans gamla kollegor. Tack det reder sej! sade de, då de mötte Halvarsson och denne kom med sina bekymmer. Det reder sej, sade de, och talade om stundande engagemang. De var kanske lika useft ställda som Halvarsson, men de visste att dölja det. Tack det reder sej! Där nämnde de en roll, som kanske bara fanns till i deras fantasi. De var äldre, durkdrivnare. De visste vad skenet betydde.

— Sää, det reder sej. Den som kunde säja detsamma.

Halvarsson stod där hjälplös och eländig och visste sig ingen råd.

Vid tjugosex år var han en helt och hållet glömd man. Någon gång kunde man kanske finna hans namn på en teateraffisch — det stod alltid längst ner, under de andra namnen och med mycket liten stil. Publikerna lade någon gång märke till det. Halvarsson, Eskil Halvarsson. Kunde det vara han? En mycket lovande aktör en gång. Ett löfte. Ja, ja . . .

Det var länge sedan tidningarna nämnt hans namn, vännerna hade helt och hållet glömt honom. "Det var bara en, som jag känner", sade de nu, då de mötte honom. "En som jag känner". Bland kollegerna ordades det sällan om honom. Stackars pojke, han kom bort; blev aldrig något. Man ryckte medlidsamt på axlarna och då Halvarsson småningom helt och hållet försvann var det ingen som lade märke till det. En tråkmåns som Halvarsson, som bara gick och klagade och gnällde. Gott att man var honom kvitt!

Det väckte heller inget större uppseende då Halvarsson efter en tid dök upp igen. Hej, Halvarsson, hälsade kollegerna och beredde sig på hans klagolåtar. Hej, Halvarsson, hur är det? . . . Stod inte den stackaren Halvarsson och log och sade: Tack det reder sej? Hej, nu måste jag kila. Jag har så mycket att stå i.

Halvarsson hade tydligen fått mycket att stå i. Alltid hade han bråttom. Han bara stannade, hälsade och log: Tack, det reder sej! Så skyndade han undan, lämnande vännerna och kollegerna i nyfiken undran. Vad i all världen! Halvarsson gnällde inte. Stod där bara och log och hade så mycket att stå i. Vad i all världen? sade också de små teaterdirektörerna. De hade mött Halvarsson, stannat, lagt sina pannor i djupa veck;

väntat på hans gnäll och tiggande om en liten roll. Halvarsson hade bara lett. Tack, det reder sej! Ajö direktörn! Jag måste kila! Jag har så mycket att stå i!

Halvarsson nöjde sig länge med att gå omkring och bara ha bråttom. Nyfikenheten omkring honom steg. Vad har du egentligen för dej? frågades det nu och alla, som förr skyndat undan honom, dröjde. Vad har du egentligen för dej? Halvarsson log. Det var bara lite arbete, en smula engagemang. Engagemang. Berlin, ja. Halvarsson log och nämnde namnet på en mycket känd Berlinscen.

Halvarsson skulle till Berlin, till en internationellt känd scen. Folk började erinra sig. Halvarsson. En präktig pojke. En gång ett betydande namn. Halvarsson kunde bli en stor skådespelare med tiden — det skadade aldrig att man stod väl med honom; gjorde honom en liten tjänst — än en gång räknade honom som "min gode vän Halvarsson". Ryktet om hans berlinresa sippade småningom ut till pressen. Det blev notiser på teaterspalterna; facktidningsredaktörerna letade fram sina gamla biografier. "Eskil Halvarsson, vår unge lovande aktör, som under senaste åren tyvärr allt för sällan visat sig på scenen etc.

Den kväll, då Halvarsson reste, hade många av hans forna vänner och kolleger mött upp nere vid tåget. Man gav honom blommor. Man hurrade och man höll tal: Halvarsson! Din lycklige prick! Nu bär det av ut! Mot höjderna; mot den stora berömmelsen! Apolloteaterns chef, som tittade ut genom ett av kontinentaltågets fönster, tvinnade sina mustascher och lyssnade. Halvarsson var en prima kraft just nu. Omtalad. Uppreklamerad. Om han kunde få honom till Apolloteatern. Om man kunde få honom, ja. Det skulle bli en finfin historia. En succé så visst som allt.

Halvarsson hade knappast tagit plats i sin kupé förrän Apolloteaterns chef uppenbarade sig. Sää. Det bar av. Synd. Ja, ja, Halvarsson. Jag ville så gärna ha er. Ni har ofta sökt hos mej och ingenting fått, ja, ja. Beror på att jag inte velat sätta er i vilken struntroll som helst. Nu! Min nya pjäs. Premiär om fjorton dar. Huvudrollen som klippt och skuren för herr Halvarsson, sanna mina ord . . .

Det kunde så vara. Halvarsson log och berättade om Berlin. Goda gage. Allt klart. Kontraktet låg redan och väntade.

— Kontraktet låg och väntade? Alltså inte undertecknat. Herr Halvarsson. Jag ber. Låt bli Berlin, herr Halvarsson. Kom till mej, vårt land har inte råd att förlora en kraft som herr Halvarsson. Se här! Jag ska inte knussla. Herr Halvarsson. Ni kommer till mej.

— Tjaa. Halvarsson ville inte neka till att det sved inom inom honom vid tanken på att lämna det älskade fosterlandet.

Vid Södertälje södra steg Halvarsson av tåget. I hans ficka låg ett ifyllt kontrakt, det förmånligaste han haft under sin tid vid teatern. I spärren lämnade han sin biljett, Stockholm—Katrineholm, och gick småvisslande neråt staden.

— Så kan det gå, tänkte han. Du satte allt på ett kort. Du valde det här tåget, för att du visste att "Apollos" chef skulle resa med det. Du ljög bra om Berlin, ha, ha. Du skaffade dej ett namn.

Men på det bortilande kontinentaltåget satt en teaterdirektör och författade en kanslinotis:

"Det har lyckats Apolloteatern att för en ensemble förvärva den även utom vårt lands gränser så uppmärksammat lovan-
de, unge skådespelaren, Eskil Halvarsson . . ."

Einar Mark:

Längtan ut

Efter ett helt dygn på järnväg, en lång dag och en ännu längre natt kommer man tidigt en morgon till en liten obetydlig station. Går man av där och lyckas få rodd över Björnträsk, så är man i skymningen framme vid Vurselet. Där tackar man för rodden och lägger sig för natten i en timrad fiskarlappskåta. Man sover gott på björkriset och tycker att det morgonkaffe som man kokar i en kopparkastrull, som alltid hänger på en krok innanför kåtdörren smakar mångdubbelt bättre än det, som man drack på storstadsrestaurangen tre dygn tillbaka i tiden. Över spångade myrar, uppför granskogsåsar och nerför barrhala stigar kommer man fjärde dagens afton till Nybygget. Det är vackert där och där bo gästvänliga människor, som komma att sitta framför dig halva natten för att få höra nyheter från världen. Man tycker, att det man har att berätta är lämpligen fattigt, ty dessa nybyggaremänniskor, som stå naturen och livet så nära, ha mera att berätta än vi.

Erik i Nybygget, som jag nu gästar, är en tränad skogsman, en jägare och fiskare av Guds nåde och därtill en skicklig jordbrukare. Han har mer än en gång skådat döden i vitögat — en hårdnävad storkarl, som vet mer om väder och vind och om skogen och sjön och dess varelser än en hel akademi. Av honom fick jag höra många historier som luktade vildmark, som buro stämning av filmbulvinter, om stormar och vargjakter, kamp mot frost och sår och om den ständiga strid, som människans får föra, när hon ger sig i kast med storskogen och de ödsliga vidderna. Jag vill nöja mig med att återge en histo-

ria, som hans hustru Judit berättade en kväll, när vi sutto på farstubron och sågo hur solen förgyllde snöfjällets branter. Det var en fridfull kväll. Pojkarna Karl och Nils, som voro respektive tretton och elva år gamla, sovo under fällarna och Erik satt och slöjdade på ett lieskaft.

Hon hade talat om den sugande längtan, som hon ibland kunde få, en längtan efter att få se andra människor, att få tala med dem och fröjdas med dem. Hon hade trots sina femton år här uppe inte kunnat glömma den bygd, som hon kom ifrån.

Det hade varit ett gott år, ty kornet hade kommit väl under tak och myrslåttern hade givit så mycket, att man inte behövde vara ängslig för kreaturen över vintern. Erik hade varit nöjd med sitt verk, och när Judit såg, att han var god att tala med, kom hon med en önskan, som hon burit länge på. Hon ville att de och barnen skulle fara till kapellet en söndag. Erik hade lovat att tänka på saken. Han tänkte i tre dygn och på lördagsmorgonen sade han:

— Vi far!

Därmed var saken avgjord. Hela lördagen och långt in på natten höll Judit på med förberedelserna. Barnens kläder skulle ses över och kornmjölspannkakor, tunnbröd och getost skulle packas ner.

Erik hade mycket att rusta med han också. Båten skulle göras klar, ty man hade en lång rodd framför sig.

Det blev en lång natt för barnen, ty de kunde inte sova av spänning. De lågo och viskade om allt det underbara de skulle

få uppleva på söndagen, om kapellet och prästen och orgeln och sången — om allt detta som de läst om men så sällan fått se.

Äntligen blev det morgon. Klockan var vid femtiden på morgonen, då Erik sköt båten från land. Det var knappast ljusst ännu, men Erik hittade vägen och hans hustru och barn kunde vara trygga, när han satt vid årorna. Det var tidigt på dagen, som sagt, men det var nödvändigt att fara hemifrån i ottan, ty efter två timmars rodd hade man minst lika många timmar att gå till fots.

Erik rodde under tystnad. Judit och barnen sutto och sågo på allt det vackra omkring dem. När solen gick upp över åsarna och de första strålarna föllo på sjöns spegelblanka yta, då kände de sig högtidliga.

Plötsligt vilade Erik på årorna. Han hade hört ett plaskande och ett frustande. Det kom bortifrån Tallholmen.

— Far! En älg, skrek Nils.

Ja, det var en älg, en stor, grann tjur, som med ett språng kastat sig i vattnet från holmen och nu styrde kosan mot land. Han sam så att det forsade om bogen och huvudet med den stora grenkronan hade han stolt tillbakastat . . .

Erik lutade sig över årorna, tog spjörn och började ro av all sin kraft. Han tog i så att knogarna vitnade.

Judit såg på honom, men han låtsades inte se den fråga, som låg i hennes blick.

— Vad tänker du göra? frågade hon slutligen med ängslan i rösten.

— Genskjuta honom. Vi måste hinna honom, innan han får mark under fötterna. Leta fram yxan. Den ligger under akertoften.

Judit visste, att invändningar ingenting skulle nytta till. Hon hittade yxan och lade den bredvid honom.

Älgen märkte den annalkande faran och ökade hastigheten. Den väldiga kroppen sköt fram i vattnet med sådan fart, att det bildades svallvågor. Då och då vred älgen på huvudet och såg mot båten. Det låg dödsskräck i hans ögon.

— Far, sade Judit stillsamt, tänk på att du helgar vilodagen.

Erik rodde. Varje årtag pressade fram luft mellan hans sammanbitna tänder. Och stötvis kommo orden:

— Tänk . . . på . . . att . . . vi . . . behöver . . . sovell!

Nils, elvaåringen, böjde sig fram och tog yxan prövande i handen. Hans blickar brunno och Judit såg med bävan, att han ärvt sin fars kärvhet.

Båten kom allt närmare älgen. Denne sam inte så fort längre.

Och nu var stunden kommen. Just som älgen fått mark under fötterna, var Erik framme. Han hoppade ur båten med

yxan i hand, sprang i land och slog några väldiga slag över älgens manke.

— Nu du din . . .

Älgen stapplade några steg fram, föll och blev liggande i strandvattnet. Erik skar upp hans strupe med sin slidkniv.

Och sedan blev allting så förunderligt stilla.

Erik andades ut efter ansträngningen. Han stod och värderade sitt byte.

— Vi får ro många gånger, innan vi fått hem allt det här sade han.

— Och kapellet? sade Judit.

— Har vi tid med sånt? Vi kan väl inte låta köttet ligga här!

Trettonåringen fick tårar i ögonen och kunde inte kväva en snyftning. Judit strök honom på kinden och sade:

— Far följer og med oss nästa söndag i stället. Nu måste vi hjälpa honom med det här.

Det blev en lång, arbetsam dag för nybyggarefolket, men när skymningen kom, var allt bärgat. Alla hade de tagit del i det tunga arbetet, Judit inte minst, för det var nu på henne det ankom att taga väl vara på köttet och förvalta det rätt. Sedan Erik och barnen lagt sig att sova, satt hon som så många gånger förr och såg genom fönstret, hur natt mörkret smög sig från ås till ås. Och hennes tankar gingo långa, villsamma vägar över spångade myrar, uppför granskogsåsar och nerför barrhala stigar . . .

Tbc-undersökning av kvinnliga kontorister i Stockholm. Redan 1939 startades på initiativ av Kvinnliga kontoristföreningen i samarbete med Nationalföreningen mot tuberkulos en röntgenundersökning av den kvinnliga kontoristkåren i Stockholm, men den måste upphöra 1940 på grund av brist på film. Sedan nu den nya skärmfotograferingen kommit till användning har denna undersökning kunnat upptas på nytt och pågår f. n. varje måndag och torsdag vid lunchdags. Alla kvinnliga kontorister i Stockholm, oberoende av ålder, kunna komma i åtnjutande av denna kostnadsfria undersökning genom hänvändelse till Kvinnliga kontoristföreningen, Drottninggatan 31, tel. 10 78 82.

Alla gymnasieklasser i Göteborg tbc-kontrollerade. Kampen mot ungdomstuberkulosen har under innevarande läsår intensifierats vid läroverken i Göteborg. Göteborgsdispensären har detta läsår tbc-kontrollerat alla gymnasieklasser vid samtliga läroverk i Göteborg. Läråret dessförinnan hade endast avgångsklasserna kontrollerats. Det har sålunda varit ett särdeles stort material, som behandlats, och ett övervägande antal gymnasister ha låtit Calmette-vaccinera sig mot tbc-smitta.

På 5 dagar
botas mjäll med
SEBUSAN
SVAVELTINKTUR
å 2,50 och 4,50 pr flaska

VITA

Läkerol

(Bröst-Bonbons)

innehålla samma välgörande eteriska oljor som de världsberömda mörka Läkerol-Tabletterna.

Vita askar å 35 öre oms. o. varusk. inb.

...Då slocknade den röda lampan

Av IVAR AHLSTEDT

Jag har sett honom hela tiden, och jag lade märke till, att under seansen därutänför stirrade han glasartat på de uppträdande.

När den gamle mannen och den unga flickan drar vidare, sätter jag mitt glas på bordet, klappar i händerna och låter undslippa mig:

— Bra gjort!

Jag visste inte själv att jag sade de båda orden på tyska, men jag förstod det, när min skäggige granne frågade:

— Är ni tysk?

— Nej, sade jag, men jag talar tyska. Det gör ni också?

— Jag talar tyska och 10 andra språk, säger han och blicken lyser till av stolthet.

— Då kanske ni talar svenska också.

— En smula gör jag noch, men vara längesen vara i Schweden.

Jag gjorde en gest utåt gatan.

— Ett rätt bra trick, det där!

Han satt några ögonblick som förstenad. Blicken, den förut så livliga och intelligenta blicken, stelnade och lyste full av hat, när han yttrade med låg röst:

— Jag hatar knivar.

Jag ville inte fråga, och vi drack under tystnad. Han blev snart sig själv igen och vi pratade om litet av varje, tills jag tyckte det var på tiden att dra mig hemåt, och sade adjö.

Ett par dagar senare tog jag riktningen till samma ställe, och sannerligen satt han inte vid fönstret som förut. Vi möttes som gamla vänner och hade en gemytlig stund. När vi druckit ur föreslog han en promenad, och vi hamnade så småningom på en bänk i en park.

Det var där, medan en blek stjärnehimmel skytmade mellan träden, som jag fick hans historia.

Det började med att jag frågade:

— Hur kom det sig, att ni var i Sverige?

— Jag var där med cirkus Alter.

— Å, ni har varit vid cirkus också.

— Jag är född i en cirkus, mina föräldrar var vid cirkus, jag älskade och dog i cirkus.

Jag tittade på honom.

— Ni tror, att jag är galen, fortsatte han, kanske är jag det, kanske är jag det inte. Vem kan för övrigt kontrollera galenskap? Men jag dog en natt för tio år sedan i en liten stad i sö-

Ja, nu har man bara tre dagar kvar till semestern, sade notarien och sträckte vällustigt på benen.

— Lyckliga människa, suckade jag, vart tänker du fara?

— Jag vet inte så noga ännu, men troligen blir det Paris.

Kommissarie Berg reste sig upp och gick till fönstret.

— Paris är en härlig stad, sade han, i synnerhet om våren, när boulevarderna grönska, och solen glittrar över Place de la Concorde. Det är en säregen tjusning att trampa omkring på dessa gator med deras skiftande, alltid intensiva liv.

— Har du blivit romantisk på gamla dar, frågade polisreportern, jag känner inte igen dig.

— Paris kan göra vem som helst lite tokig, log Berg.

— Hur du också varit i Paris, prelat, frågade notarien.

— Är det så förvånande?

— Men en präst i Paris, det . . .

— Unge man, du har mycket att lära.

— Paris är inte vad du tror. Visserligen finns där mycket av synd och elände, men där finns också mycket av gott och skönt.

— I Paris finns allting inom alla områden och i alla riktningar, avgjorde polisreportern.

Berg öppnade fönstret. Ljuden från Odenplan, spårvagnsgnissel, bilsurr och människopratt stego upp som en lätt dimma.

— Det var en het sommarkväll, började Berg. Jag stod vid en liten bar någonstans i utkanten av Montparnasse.

En ung dam bredde ut en matta på trottoaren framför en av de stora boulevardserveringarna, under det att en gammal man ilsket bearbetade en stor trumma. Han slog utan takt eller reson, men hårt och vilt. Den unga damen var snart färdig, och ur en kappsäck plockade hon fram ett slags armstärkare med ett tiotal länkar. Hon gick omkring med den till publiken och lät dem känna på den. Därefter tog hon fram två knivar, som hon spände fast vid handlederna. Det var långa spetsiga knivar av den sort, som man brukar kasta till måls med på varietéerna. Spetsarna voro riktade in mot kroppen.

Den unga damen går runt på mattan, lägger armstärkaren på ryggen, spänner en smula. Stannar vid mattkanten. Böjer sig framåt. Rycker till. Nej, det går inte. Spänner igen . . . och . . . nu flyger armarna ut. Hon vacklar några steg men står sedan fast. Stärkaren ligger spänd över hennes bara rygg. Knivspetsarna äro riktade mot kroppens insidor, och man tycker, att de skulle rispa blodrepor i det vita skinnnet. Trumman smattrar och publiken är andlöst tyst. En halv minut förgår. Ett ryck och hon är åter befriad.

Tricket var vackert och applåderna smattrar. Slantarna singlar i luften och inkomsten är nog inte så dålig.

Jag tar mitt glas från bardisken och sätter mig vid fönstret. Bredvid mig sitter en liten bredaxlad man med ett stort skägg.

dra Frankrike, då en lampa slocknade. Det liv, som jag fört sedan dess, är inte en levandes liv, det är en död mans.

Han vände sig om mot mig när han gjorde frågan.

— Skulle ni tycka om att höra en historia?

Jag nickade.

— Den kanske inte är så spännande, inte så dramatisk, jo, för resten, den är både spännande och dramatisk. Den handlar om cirkusliv och ett cirkusöde, som är lika banalt romantiskt, som så många cirkusöden äro.

Jag föddes för många år sedan på en bår i djurtältet till en liten cirkus som reste i den franska landsorten.

Jag var inte gammal, när man först började fostra mig till ekvilibrist, och när jag var tio år, var jag redan så fullfjädrad, att jag kunde göra mitt första uppträdande och lyfta mitt första gage, som visserligen inte var stort, men dock var ett gage.

Tiden gick. Mellan träningstimmar och kvällarnas uppträdande läste jag. Läste frenetiskt. Allt vad jag kom över i bokväg slukade jag. Vi reste genom många länder och jag lärde mig språk. Jag lärde känna människor och därigenom också mig själv. Jag hade min egen lilla filosofi och var lycklig.

Och när Lilo kom till samma cirkus som jag, blev jag naturligtvis förälskad i henne. Vem kunde för resten undgå det?

Men förälskad blev också Fritz, min kompanjon i det nya numret under taket. Och det var Fritz, som blev den lycklige.

Mitt hjärta värkte naturligtvis, men jag läste ännu mera och gladde mig åt de bådas lycka.

Så en kväll . . .

Vi hade kommit åter till Frankrike och skulle ha premiärföreställning i en liten stad vid ostgränsen. På eftermiddagen var Fritz och jag ute och skaffade en ny lampa till Lilos nummer.

Lilos nummer var ett bland de styvaste jag har sett. Och hon var också ett av cirkusens dragplåster. Hon började med några mindre trics i grungande trapets, några meter från golvet. Trapetsen var upphängd i en lina, som gick från kupolens topp ända ned. Men det egentliga numret började först, när hon satte trapetsen i gungning och dök med huvudet före och händerna utsträckta ned genom en ring med inåtriktade knivspetsar.

Knivspetsarna voro omsorgsfullt vässade och en enda felrörelse skulle komma hennes kropp att rivs upp.

Det fordrades emellertid omsorgsfulla förberedelser. För att kunna taga sikte ordentligt var bakom ringen med knivarna placerad en elektrisk lampa som lyste röd. När trapetsen svängde, visste hon precis, hur hon skulle ta sikte för att på rätt sätt komma igenom ringen. På sista tiden hade Fritz och jag tagit hand om dessa förberedelser.

Det var galapremiär. Cirkusdirektören herr Alter själv hade just fört sina hästar i en vild dans kring manegen och allt var färdigt för Lilos nummer. Den röda lampan tändes och musiken började spela. På ena sidan av ringen stod jag och på den andra sidan en tyngdlyftare vid namn Viktor. Det var första gången han tjänstgjorde där, då betjänten, som brukade ha den platsen, var sjuk. Jag kände honom inte så mycket, då han var nykomling, men jag visste att han var förälskad i Lilo och intensivt svartsjuk på Fritz.

Lilo trädde ut på arenan och neg för publiken.

Hon hoppade upp i trapetsen. Satt en stund och gungade. Musikens trummor började ljuda svagt. Nu satte hon repet i gungning.

Så var hon färdig. Ställde sig upp. Gungade upp trapetsen i lagom höjd. Trummorna bullrade. Hon såg sig om ett ögonblick, nickade åt Fritz. Kastade sig ut . . .

. . . då slocknade den röda lampan.

Ett skrik ljöd genom tältet. Publiken reste sig upp. Ett ögonblick stodo vi stela av fasa. Jag sprang fram, tog tag i henne, där hon låg på golvet nedanför ringen. För sent! Två knivar hade ristat upp ena sidan. Lilo var redan död.

Lampan hade slocknat. Hur kunde det ha gått till? Det skulle väl snart vara konstaterat. Från lampan gick en sladd genom ett hål i väggen på vars andra sida var en stickkontakt. Kunde kontakten ha släppt på något vis?

Nej, jag tittade efter. Kontakten var i. Då måste det vara något fel med lampan. Ja, det var ett fel med lampan. Ett stort och allvarligt fel. Den var krossad.

Lampan var krossad, efter det den slocknat, det visste jag. Kunde någon ha mixtrat med den? Men hur kunde den då slockna just i det rätta ögonblicket? En sekund före och Lilo skulle aldrig ha gjort hoppet, en sekund senare och hon skulle varit lyckligt igenom ringen. Någon måste med djävulsk list ha kommit lampan att slockna precis i det rätta ögonblicket.

Jag vet inte hur länge jag gick omkring i tältet och grubblade, men rätt som det var beslöt jag att ännu en gång titta på sladden och kontakten.

Det var en vanlig sladd och en vanlig elektrisk kontakt. Men vad var detta?

Runt sladden just intill kontakten var knuten en liten vit tråd, vars ena ända hängde ned några millimeter. Vad var det för något? Jag tänkte först lösgöra tråden, men jag ångrade mig och skar i stället av sladden med kontakten och tog den med mig till mitt rum. En idé hade runnit upp i min hjärna.

Vi kunde självfallet inte ge flera föreställningar i den staden och gjorde oss därefter nästa morgon redo för uppbrott.

Jag kom förbi Viktor, där han stod och kände på sina tyngder, innan de skulle fraktas till stationen.

— Den här saken i går — jag kunde knappast få fram det — det var tråkigt!

— Olyckshändelser händer ju rätt ofta i det här yrket, mumlade han, det får man vara beredd på.

— Hon var i alla fall underbar, Lilo, den underbaraste människa jag har träffat.

Han blev blek i ansiktet och svarade:

— Jag har inte tid att stå här och prata, jag har saker att sköta vilket somliga visst inte har.

— Jag har också saker att sköta, Viktor, sade jag, och jag måste gå. Adjö!

Jag sträckte fram handen mot honom och han skulle just trycka den, när han plötsligt drog tillbaka sin.

Men det var tillräckligt. Jag hade sett, vad jag ville se. Han hade en röd strimma kring högra långfingret. Viktor var den skyldige.

På kvällen samlades några stycken i mitt rum.

Regnet knastrade sakta på rutan. Efter en halv timme knackade det på dörren. Jag öppnade för Viktor. Han tog ett steg tillbaka, när han såg att det var flera som väntade honom, men jag stängde dörren bakom hans rygg.

Den hemliga domstolens förhandlingar drogo inte långt ut på tiden. Jag visade den avskurna sladden med den vita tråden, och Viktor bekände. Djurtämjaren Jean drog upp en lång kniv ur fickan, det var en av dem som hade spetsat Lilo, och räckte den till Viktor. Han tog den utan ett ord och försvann ut i natten. Morgonen därpå hittade man hans döda kropp nere vid en av kajerna. Han hade begått självmord.

*

Kommissarie Berg stängde sakta fönstret och ljuden från den oroliga Odenplan tonade bort. Grosshandlaren, vars små pigga

(Forts. på sid. 26.)

Davos — de lungsjukas paradiset

Davos, förtrollande ord! Förtrollande ej blott för alla, som under utövande av vintersporten älska vidderna och ensamheten i de tysta högfjällsdalarna, förtrollande ej blott för dem, som älska det mondäna livet på Europas klassiska isbana Davossjön, utan långt mer förtrollande för alla, som hoppas på tillfrisknandet från en av mänsklighetens mest fruktansvärda lidanden, lungtuberkulosen. Det är förverkligandet av denna förhoppning, som gjort Davos odödligt. Det är inte de friskas vräkiga palatsliknande hotell på solsluttningarna av detta schweiziska berglandskap, dessa hotell, som med dansmusik och manekänguppvisningar locka till sig de förnäma från hela världen, som ha gjort Davos odödligt, det är underliga förhållanden de över tiotusendes fråga på modet: "Har du varit i Davos i vinter än?" Nej, Davos' odödighet grundar sig i de mycket anspråkslösare sanatorierna, med deras långa ligghallar, varest döden så ofta och så framgångsrikt genom seg, vetenskaplig kamp blivit frånryckt det nästan säkra bytet.

Thomas Mann har i sin stora roman *Der Sauberberg*, på svenska "*Bergtagen*", med mästarehand skildrat det lilla Davos stora och ädla uppgifter; att åter göra människor, över vilka redan dödens skugga vilar, friska och starka. I sällsynta fall lyckas det ej, då all mänsklig konst står maktlös gentemot en högre makt. Då manar Davos dödslocka till den stilla, tysta minut, som en gång skall avsluta alla våra liv.

Det hör dock till denna bergskurorts lyckliga traditioner, att få dö inom dess murar, och blott denna förhoppningsingivande omständighet förlämnar den odödighet.

Där Davos nu ligger, drevo ännu i den senare medeltiden endast enstaka alpherdar och jägare omkring. Först på 1500-talet bosatte sig där bönder från Wallis, och förde med sig litet liv in i den höga dalen, där vintersolen värmer men sommarvinden svalkar. Dock var det alltjämt en lång tid framåt jämförelsevis ensligt där uppe, ty ännu hade ingen medlem av läkarfakulteten upptäckt att varm snösol och sval sommarskog är

Davos.

bättre för lungsjuka än överhettade kammare med ängsligt utestängande av den friska luften.

Denna upptäckt var förbehållen den politiska flyktingen Alexander Spengler, som studerade juridik, och som år 1848 måste rymma ur Baden såsom uppviglare. Schweiz gav honom asylrätt, och Spengler valde till ny vistelseort det ensliga Davos. Där slängde han undan den torra juridiken, ty de fåtaliga invånarna i Davos voro glada människor, som inte hade någon användning för hans knipsluga lärdom. Emedan Spengler således ej kunde leva av sina medmänniskors hat- och vredesutbrott, sadlade han, som det klara och vidsynta huvud han var om, och då det inte fanns någon läkare i Davos blev han fortast möjligt medicinare och provinsialläkare där. Honom, den främmande emigranten, har Davos att tacka för sitt märkliga uppsving från enkel bergsby till en världskurort, honom alltså, som tillhörde denna ännu i dag i Schweiz så förkättrade kategori av politiska flyktingar, har den schweiziska staten att tacka för en penning- och skattekälla av första klass.

Det gick till så här:

Urinvånarna i Davos begåvo sig ofta under säsongen, såsom bagare och kypare till mera bebodda trakter, ända borta i Polen och Ryssland. De vid bergsluften vana människorna ådrogo sig snart i de heta bagarstugorna eller i de dåligt luftade, inrökta restaurangrummen, i vilka de måste arbeta, vissa bröstsjukdomar, från vilka de överraskande fort tillfrisknade så fort de åter voro hemma och andades luften i Davos. Spengler gav som läkare mycket uppmärksamt akt på detta märkvärdiga men väl-signade fenomen, och snart kom han underfund med, att de bagare och kypare, som i Polen och Ryssland svårt insjuknat nästan utan särskild behandling i sin hemort snabbt tillfrisknade från bröstsjukdomen, som Spengler hade igenkänt som en mycket svår art av tuberkulos. Han konstaterade och bevisade vetenskapligt "högluftens stimulerande inverkan på kroppens

(Forts. på sid. 26.)

Sanatorium i Davos.

MINNEN från SÖNDAGSSKOLAN

Tryggare kan ingen vara
än Guds lilla barnaskara
Stjärnan ej på himlafästet
fågeln ej i kända nästet

Den sången sjunger man alltjämt i söndagsskolorna landet runt, ja, troligen i alla den kristna världens länder. Fastän ålderstigen som våra mormödrar, har den fortfarande samma underbara förmåga att gripa en liten barnasjäl. Sången är på något sätt tidlös. Många schlager och visor har under dess livstid kommit och gått. Den har sett "La Paloma", "Älvsborgsvisan", "Elvira Madigan" och "Petter Jönsson" födas och dö. Den var gammal redan när Sigge Wulf framförde "Isabella" och "Kalle P." från Berns estrad. Den har sett många världskriser gastkrama mänskligheten. Men oberörd av allt detta lever fortfarande "Tryggarékan" sitt stillsamma och försynta liv.

Kanske ligger melodin särskilt bra till för oss nordbor, vi är ju kända för att vara litet smått sentimentala under den skrovliga ytan. Om det nu beror på de väldiga, tysta skogarna må här vara osagt. Men jag tror knappast att man i detta land kan uppleta någon som inte kan åtminstone denna första vers.

Förresten är det inte bara söndagsskolan som sjungit sången. Den har även varit med i ett otal revyer och andra spektakel. Ja, man kan nog utan överdrift påstå att den är en av världens populäraste sånger. Men den hör först och sist söndagsskolan och barnen till.

Dessa tankar kom osökt över mig, när jag efter trettio års bortvaro åter besökte en söndagsskola härom sistens. Tonerna strömmade enkelt och naturligt ur okonstlade barnastrupar.

Finns det överhuvud något så vackert som barnens anspråklösa sång? Någoting som griper på samma sätt, talar direkt till hjärtat? Knappast. Jag har hört danska skolbarn på ett tekniskt och musikaliskt vida överlägset sätt framföra populära melodier. Det var strålande prestationer värda all heder som sådana. Det var rent av konst. Men dock något artificiellt, något av underbarn, som inte grep en på samma sätt.

I söndagsskolan sjöng barnen som barn utan all konstnärlighet. Jag tyckte mig själv stå där och sjunga med de andra, som liten gosse med troskyldiga ögon och vitt hår — det känns faktiskt ett litet nyp någonstans i mitt förhärdade inre. Men bara för en kort minut. Så sjunger de nästa sång.

Jag älskar söndagsskolan och villigt skyndar dit
Att där bland barnen sjunga och lära med all flit.
Jag vill ej dagen spilla i lättja synd och lek
Jag skyr den onda världen och falska vänners svek.

Den är väl ändå litet föräldrad. Troligen skrevs också sången på den tiden då man ansåg det syndigt att leka under helgerna. Den cyniske åhöraren tycker sig märka en viss oppositionslust i barnastämmorna. Men kanske är det fel? Barn är ju så olika funtade. Själv älskade jag emellertid inte söndagsskolan och gick alltid mycket sakta och ovilligt dit, helt enkelt därför att mina föräldrar ville det. Ibland kom jag kanske bort på vägen, ty vi pojkar fördrev helst söndagarna med lek, som vi inte alls tyckte var synd. Endast under rusksöndagar kunde vi förlika oss med att sitta där. Då var vi nog uteslutande tack-samma för att söndagsskolan fanns.

Fast inte tyckte vi direkt illa om söndagsskolan i min barndomsbygd. Många gånger hade den nog sina ljusa sidor i vår händelsefattiga trakt. Och nog fastnade väl alltid något visdomskorn i våra hjärnor. Men den grodden artade sig inte alltid såsom lärarna hade tänkt sig.

Jag tänker nu särskilt på den gamle jägmästaren, som i sina bibelutläggningar ofta lyckades fläta in små tjugiga föredrag om natur, vilka skänkte mig ett bestående intresse för biologi. Samme man var också fanatisk nykterist och tröttnade aldrig på att tala om brännvinets förbannelse. Det gjorde han emellertid på ett sätt som kom det att vattnas i munnen. Jag tror knappast en skald någonsin sjungit vinets lov så underbart.

— Det måtte vara en härlig dryck, sade vi efteråt till varandra. Han väckte faktiskt i våra oskyldiga barnasjälar en olycksalig längtan efter att en gång få smaka gudadrycken. Men han menade naturligtvis tvärtom, den gamle hedersmannen.

I våra dagar är antagligen en sådan typ av söndagsskollärare ytterligt sällsynt. Den gamle jägmästaren var nämligen övertygad högerman, kyrkovän och missionsförbundare, och så hade han en myckenhet av gods och guld. En gång när jag läste dagens bibeltext, avbröt han mig plötsligt, när jag kom till orden: "Det är lättare för en kamel att gå genom ett nålsöga än för en rik att komma in i Guds rike".

— Mja . . . mja, det där får vi inte ta alltför bokstavligt . . . Annars är dessa sena tiders söndagsskola ungefär lika dan som min barndoms. Där förekommer en kort stunds bibelundervisning, man läser en berättelse ur tidningen och sjunger.

Jo, en förändring fäster jag mig vid. Man skrämmer inte numera barnen med Helvetet och den eviga skärselfen. Inte heller framställer man Gud som en stor hämnare, vilken är fruktansvärd i sin vrede. Herren beskrives i stället som den gode och kärleksfulle fadern, vilken gärna förlåter oss våra små fel. Vi tycks inte heller vara födda och avlade i synd längre.

Söndagsskoleundervisningen ligger nu på ett mera praktiskt plan.

I den skola jag besöker sitter ett femtital barn bänkade omkring lärarinnan. Ingen ser ut att ha tråkigt och flickorna är mera uppmärksamma än pojkarna. Precis som förr. Anledningen till att de sitter här är väl också densamma. Somliga för att föräldrarna vill det, andra för att få tidningen och sångboken, några för den stundande julfestens skull och resten helt enkelt därför att de tas om hand av snälla och rara lärare.

På höstarna är det alltid flera barn i skolan, berättar lärarinnan. Festen drar nämligen många, och i julas blev den väl särskilt högtidlig eftersom söndagsskolan fyllde hundra år*. Då blir det också sång av en elitkör, till vilken barnen tävlar om att bli uttagna.

Alla vill sjunga med, ty sången är söndagsskolans a och o. Sången är också det som bäst fastnar och hänger i livet igenom. Själv minns jag nästan alla sångtexterna när de nu passera revy. De är alla förknippade med något särskilt minne, som legat gömt i det undermedvetna. När nästa bit sjunges erinrar

(Forts. på sid. 26.)

*Uppslagsböcker talar om att söndagsskolan i Sverige började i mitten av 1800-talet. Något exakt årtal står inte att få, varför vilket år som helst under detta decennium kan vara jubileumsår.

Schackspalten

Red. av E. Lundin.

TELEFONSCHACK.

Nyligen utkämpades en match Stockholm—Göteborg per telefon med femton spelare på vardera sidan. De två föregående åren ha matcher spelats på liknande sätt. Den första blev oavgjord, i fjolde vannu stockholmarna men denna gång logo göteborgarna revansch, och vardera staden har nu en in-teckning i ett ståtligt vandringspris, som skall erövrast fyra gånger för att bli ständigt egendom. Telefonmatcher utmärker sig genom den stora åtgången på funktionärer. Inte mindre än 35 dylika voro i verksamhet på stockholmssidan (hur Göteborg hade det ordnat veta vi i skrivande stund inte), bl. a. 18 ordonanser, 6 speciella protokollförare, 2 telefonister och 4 demonstratörer (de viktigaste partierna visas för publiken på särskilda demonstrationsbräden). Omkring 1,200 drag beräknades sändas under 7-timmarsperioden, och telefonräkningen torde ha kostat ett par hundra kronor. — Vi återge här ett parti från matchen.

Sicilianskt parti.

K. Sköld, Stockholm.	Ernst Lundin, Göteborg.
1. e2—e4	c7—c5
2. Sg1—f3	Sb8—c6
3. d2—d4	e5×d4
4. Sf3×d4	e7—c6
5. Sb1—c3	a7—a6
6. Sd4×c6	b7×c6
7. Lf1—d3	Dd8—e7
8. 0—0	d7—d5
9. e4×d5	e6×d5
10. Dd1—e2	Lf8—e7
11. Lc1—e3	Sg8—f6
12. Le3—d4	0—0
13. Ta1—e1	Ta8—b8?

Ett förbiseende, som skulle ha kostat kvaliteten och därmed partiet. Vit kan nu nämligen fortsätta på följande sätt: 14. Ld4—e5, Le7—d6. 15. Le5×f6, g7×f6. 16. Ld3×h7†!, Kg8×h7. 17. De2—h5†, Kh7—g7. 18. Dh5—g4 Kg7—h7. 19. Te1—e3!, och matt eller damförlust är oundvikligt (— Ld6×h2†. 20. Kg1—h1, Dc7—f4. 21. Te3—h3†; eller 20. —, Lh2—f4. 21. Te3—h3†, Lf4—h6. 22. Dg4—h4 o. s. v.).

14. De2—f3
Att vit underlät den nämnda fortsättningen förklaras av att han trodde sig

därmed endast kunna ernå remi. Han upptäckte ej den dock ganska närliggande vinstmanövern 19. Te1—e3.

14. — —	Tb8—b4
15. Ld4—e5	Dc7—b7
16. Df3—h3	g7—g6
17. a2—a3?	

En omsorgsfullt planerad förlustkombination! Riktigt vore 17. b3.

17. — —	Tb4×b2
18. Te1—e3?	d5—d4!

En enkel och effektiv parad.

Om 19. Le5×d4 så naturligtvis e6—e5.

19. Ld3—e4	Db7—a7
20. Te3—f3	d4×c3
21. Tf3×f6	Tb2—b5!

Vits angrepp är slut. På 22. L×c3 följer nu e6—e5 och L×f6.

22. Tf6×f7

Förtvivlan. Det nätta svaret har emellertid vit förbisett.

22. — —	Tf7×f7
23. Ld3×g6	Da7×f2†!

Uppgivet.

Lösningar. Problem nr 71: 1. f4. Problem nr 72: 1. Db3.

Julpristävlingen avgjord.

I julpristävlingen ha inkommit ett 40-tal lösningar, varav dock endast sju befunnits vara riktiga. Lösarna ha tydligen tagit något för lätt på uppgifterna och blivit lurade av rätt listiga fällor. Särskilt nr 1 har vållat stort manfall, men även nr 4 har varit en stötesten. Prislistan har efter lottning följande utseende: Första pris, 25 kr., fil. mag. J. Rosengren, Spenshult. Andra pris, kr. 15:—, hr E. Lindgren, Rutger Fuchsgatan 2, Stockholm. Tredje pris, kr. 10:—, hr Lars Larsson, Västeråsens sanatorium, Borås. Fjärde och femte pris, schacklitteratur, hrr Artur Hedberg, Stockholm, och signaturen "Caliban". Alla rätt hade även S. Buskenström, Borlänge, och A. Hall, Malmö.

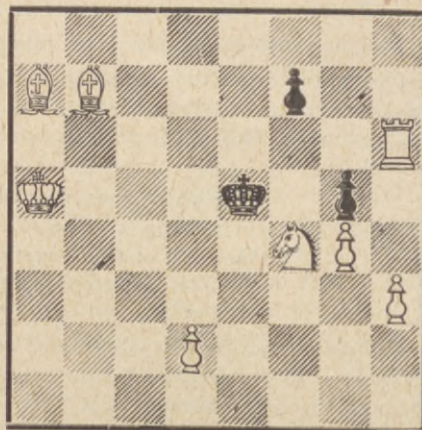
Lösningar:

Nr 1. Svart vinner. ID×f6 strandar på 1. —, Dg4!! Nr 2. 1. T×h3+, g×h3+. 2. Kf3, g4+. 3. Kf4, g3. 4. h×g3 matt. Nr 3. Onekligen en svår situation för vit, men han klarar sig som följer: 1. Lf2!, e3. 2. L×e3, D×e3. 3. Df2!, D×f2. 4. a5+ och vit är patt. Nr 4. Vit är förlorat, ty

försöket 1. h7 strandar på T×c4+. 2. Kg5, Th4!! 3. K×h4, g5+ och svart vinner. Vit måste således spela antingen genast S×a3 eller h×g7+ jämte S×a3, men slutspelet är i båda fallen förlorat för vit.

PROBLEM N:r 73.

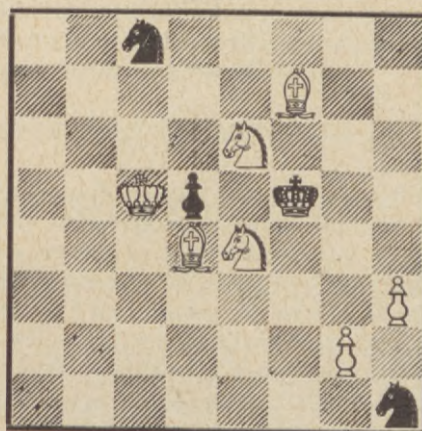
Av P. Münch.

Matt i två drag.

PROBLEM N:r 74.

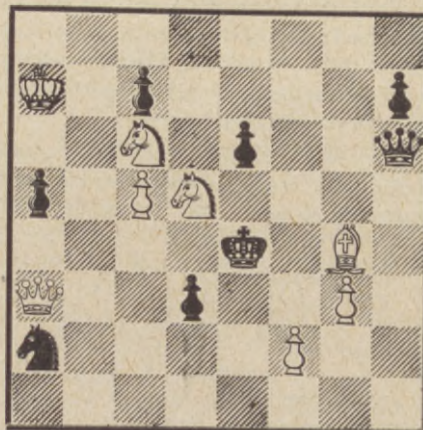
Av A. van Eelde.

Matt i två drag.

PROBLEM N:r 75.

Av E. Mazel.

Matt i två drag.

Minnen från . . . (Forts. fr. sid. 24.)

jag mig t. ex. en annan gammal hedersman med långt, svart skägg. Som fyra års parvel skrek jag vilt av skräck, när han tog mig i knät. Han såg så allvarlig och bister ut.

En gång skrattade han i min närvaro. Det tyckte jag då var förfärligt syndigt gjort av en predikant, och jag skvallrade också genast för farmor.

— Farmor, predikanten skrattade, sade jag.

Men farmor blev till min stora förundran inte alls arg.

Några år senare ledde han sången, tog upp melodin, som vi sade. Fast alla skall veta att han var aldeles utan begåvning i det avseendet. Han talade texten rytmiskt.

Där uppe ingen nöd skall vara
Inga tårar ingen natt
Så sjöng den lilla svarta Sara
Ett litet negerbarn så glatt.

Det där var en rörande sång på en vacker melodi. Våra ögon fuktades alltmera efterhand som verserna avverkades. Vi kände starkt med den stackars lilla Sara som var ensam, sjuk och övergiven. Men hennes förtröstan till Herren var stark ännu i dödsögonblicket, och allt slutar i himmelsk lycka.

Nu lockar hon de toner klara
ur harpan fram med fröjdfullt mod.
Ty se den lilla svarta Sara
är vit och skär i lammets blod.

Den sången frammanar också ett annat minne för min inre syn.

Tiden har runnit iväg ytterligare några år och jag ligger nu i ett furirrum. Min rumskamrat är en synnerligen otrevlig individ. En personifikation av allt det sämsta man inlägger i begreppet knektfasoner. På nykter kaluv fanns ingenting heligt eller känslösamt för honom, men i berusat tillstånd väcktes alltid någon latent sentimentalitet till liv. Då sjöng han "Svarta Sara" under det tårarna trillade utför kinderna.

Min första förälskelse hör också ihop med denna sång. Det var i sjö- och stapelstaden Kalmar.

Lockade av tonerna slank vi in på frälsningsarméns söndagskola. Sanningen att säga endast för att "juggla", vilket på dåtida kalmarslang betydde ha roligt.

Det blev nu ingenting av med den saken. Vi stirrade i stället som förhäxade på lärarinnan, som med mörk altröst sjöng till gitarr. Hon var nämligen underbart vacker, och kärleken vaknade säkerligen i vartenda pojkhjärta. Själv gick jag sedermera ofta på frälsningsarmén.

Där sjöng man för övrigt litet gladare sänger, och mera taktfasta. Men ingen av dem har riktigt fastnat. Jag minns bara fragment av en.

Skulle Petter illa må
tacka Gud ändå.
Tacka, tacka, tacka Gud ändå, ändå etc.

Ja, det var på den tiden —. Nu har jag själv barn som går i söndagsskolan. Men inte därför jag vill det. De går aldeles frivilligt och tycker det är trevligt. Än så länge —

Då slocknade . . . (Forts. fr. sid. 22.)

ögon hela tiden varit riktade mot Berg, rätade på sig i länsstolen och sade:

— Jag har följt med noga hela tiden, men jag har ännu inte riktigt klart för mig, hur mordet gick till.

— Det är mycket enkelt, svarade Berg. Viktor hade fäst en tråd vid sladden just intill kontakten. Tråden ledde ut genom det lilla hålet, och den andra ändan, hade han lindat kring ett långfinger. I det rätta ögonblicket drog han häftigt i tråden, kontakten slets ut och ljuset slocknade. Den tunna tråden var emellertid stark och för att få bort beviset för sin skuld, var han tvungen att slita hårt så att den gick av. Därav strimman kring han finger. I ett obehagligt ögonblick hade han krossat den röda lampan för att göra troligt, att det var den, som det var något fel på.

— Men det var ju ljus och upplyst i tältet, menade polisreportern.

— Visserligen, svarade Berg, men i det ögonblick, som flisan gjorde hoppet, var allas blickar fastnaglade vid just detta och förresten var tråden naturligtvis så gott som osynlig. Krossa lampan kunde han naturligtvis göra när som helst, medan de andra voro upptagna av att undersöka den döda.

— Men vilket var motivet, undrade grosshandlaren.

— Svartsjuka, svarade prelaten lakoniskt.

Davos — de . . . (Forts. fr. sid. 23.)

motståndskraft." Han konstaterade det hälsosamma inflytandet av en utav en bergskedja mot råa nordanvindar skyddad, solig och dimfri högfjällsdal, och han vidtog genast alla åtgärder för att utnyttja dessa kunskaper i praktiken. Han grundade det första sanatoriet i Davos, och han företog där det först mycket omstridda försöket att kvarhålla de lungsjuka vintern igenom i högfjällsklimatet. Överraskande lyckade kurer även bland andra än Davosbor bekräftade snart riktigheten av hans teorier, och redan efter två vintrars förlopp hade Spenglers lära om Davos blivit gemensam egendom inom läkarvetenskapen. Ett djärvt vågstycke, som visserligen stödde sig på kloka iakttagelser, hade lyckats, högfjällsvintern, som för alla dittills hade varit något förskräckligt och dystert, hade nu ställts i den mänskliga hälsans tjänst. Ur denna Spenglerska upptäckt, härörde också vintersportens jättelika uppsving.

En holländare, således äno en icke schweizare, har organiserat utnyttjandet av Spenglers medicinska upptäckt; bankiret Holsbeer har skapat den egentliga världskurorten Davos, dess sanatorier och dess hotell, dess gator och dess sportplatser, dess internationella liv.

Davos lever alltså i ordets bokstavligaste mening av luft. Där gräves inga gruvor, än mindre äro några fabrikkorstenar tillåtna, och bilar, av än aldrig så fina märken, äro tillåtna endast på vissa gator. Luften, denna Guds gåva, har gjort Davos rikt stort och odödligt.

Vid tuberkulinprov, som tagits vid Eslövs stads folkskolor under slutet av höstterminen och början av vårterminen har konstaterats, att bland de 450 barn som underkastats provet ha 135 reagerat positivt och återstoden, omkring 315, negativt.

TBC-DÖDLIGHETEN SJÖNK TILL HÄLFTEN PÅ 30 ÅR

Överblick över den skärpta kampen mot lungtuberkulosen i Sverige.

För trettio år sedan dog det i Sverige årligen tiotusen i tuberkulos men i dag mindre än femtusen — framhåller generaldirektör Axel Höijer i en artikel i Hygienisk Revy. — Dödligheten var förr väsentligt högre på landsbygden än i städerna men detta förhållande är nu exempelvis i Skåne rakt mosatt. Norrland leder i dödlighetsstatistiken, följt av Gotland och Blekinge. Dödligheten är i skåne ungefär 0,5 per tusen invånare medan siffran i övre Norrland är uppe i 1,66.

För den skärpta effektiviseringen av kampen mot lungtuberkulosen kräves ett stort antal kunnigt folk utspridda över hela landet. Den viktiga dispensärverksamheten som startades 1905 består i dag av 48 centraldispensärer och 390 distriktsdispensärer och bedrivs på statsmedel. Vid slutet av 1941 kvarstodo 76,000 fall i centraldispensärens register varav över 9,000 fall av öppen tuberkulos.

Det stora problemet i denna kamp är — hur skall man nå så stor del av befolkningen som möjligt och hur skall undersökningarna bedrivas? I första hand tillgriper man numera tuberkulinprov, d. v. s. tuberkelbakterieextrakt insprutas och av den reaktion som uppstår konstaterar man huruvida personen varit smittad eller ej. I det förra fallet utfaller provet positivt, i det senare negativt. Alltefter reaktionens styrka kan man bedöma smittans effekt och fortsätta undersökningarna per röntgen där så behövs. Alla, eller nästan alla människor smittas förr eller

senare av tuberkelbaciller, ehuru kroppen i de flesta fall själv klarar av saken.

Skärmbildsfotografering — värdefullt kampmedel

Röntgenfotograferingen var en dyrbar och tidsödande metod för massundersökningar. Numera har man skärmbildsfotografering vilket medger undersökning av hundra patienter i timmen till en kostnad av en krona per styck. Därmed har man kommit in på den rätta vägen till hundraprocentig effektivitet — möjligheten att fortlöpande undersöka hela svenska folket. Alla dessa som går omkring med s. k. gubbbhosta och sprider smitta bland sina närmaste utan att någon vet om det kan oskadliggöras som smittospridare, alla nyinfekterade fall kunna följas och en aktiv terapi kan insättas mot sjukdomen i dess tidigaste stadier.

Individens frihet — problem för tuberkelbekämpningen

Den lagstiftning som finns beträffande tuberkuloscuvård medger ännu icke tvångsinläggning på vårdanstalt av sjuka. Det är givet att lagen bör ändras i detta avseende, det finns nämligen många asociala element och andra som vägra att underkasta sig vård. Självklart är att de utgöra en fara för sina medmänniskor och försvåra utrotandet av denna svenska folksjukdom.

10.000 vårdplatser för tuberkulösa

Antalet vårdanstalter i Sverige för tuberkulossjuka uppgick den 1 juli 1942 till 140, därav för lungtuberkulos 132 och för kirurgisk tuberkulos 8, enligt vad som framgår av den nya upplagan av "Tuberkulosanstalter i Sverige", meddelande från Svenska nationalföreningen mot tuberkulos.

Antalet vårdplatser utgör 10,144, av vilka 9,150 äro avsedda för vård av lungtuberkulos och 994 för kirurgisk tuberkulos. Upptagningshemmen för tuberkulohotade barn äro 44. Centraldispensärerna äro 53, varav 26 anslutna och 27 fristående, och distriktsdispensärerna 422.

För varje anstalt lämnas närmare uppgifter rörande intagningsvillkor, dagavgifter, antal vårdplatser m. m., samt beträffande dispensärerna uppgifter om mottagningsstider, verksamhetsområden m. m.

En nyhet i den nya upplagan är ett register över rikets kommuner med hänvisning till den dispensär som respektive kommun tillhör. Detta register är bl. a. avsett att underlätta anmälan av nyupptäckt tuberkulos hos personer som vid insjuknandet vistas utom hemorten.

Publikationen kan erhållas genom bokhandeln eller från Nationalföreningens expedition.

Första lyxtelegrammet sändes för 30 år sedan

Lyxtelegrammet fyller 30 år och har under de gångna åren inbringat nära 12 milj. kr. till kampen mot tbc. — som bekant gå pengarna till Nationalföreningen för tuberkulosens bekämpande, som fått i genomsnitt — en halv milj. kr. pr år.

Förslaget om lyxblanketter till förmån för Nationalföreningens arbete för folkhälsan väcktes 1911 i Göteborg av grosshandlare Gustaf Hagberg, och året därpå började de nya blanketterna tillhandahållas. Efter att första året ha sålts i 100,000 exemplar, var försäljningssiffran 1936 uppe i två milj. Pengarna ha de senaste åren gått bl. a. till den nya skärmbildsbussen. Pengar behövas också för skärmbildsundersökningarna i Stockholm och den nyligen igångsatta calmettevaccinationen i Nationalföreningens regi.

Allmänheten har sina favoriter bland lyxblanketterna, berättar sekreterare G. Nyberger i telegrafstyrelsen. Mest populär över hela landet är LX 15, d. v. s. den svenska flaggan. Den kritiserades först, ty flaggan ansågs felritad, men går nu ut i nära en milj. exemplar pr år. Som god tvåa kommer den blå LX 19 med blomkvetten på. Skåningarna välja gärna Högfeldtsblanketterna och i Göteborg är LX 9 med segelbåten särskilt populär.

ETT och ANNAT

Lösning av julpristävlan "Vem har skrivit vad".

1. *August Strindberg*: Dikter på vers och prosa avd. Sårfeber Esplanadssystemet, sista versen.
2. *Gabriel Jönsson*: Flaskpost avd. 4, Backafall, Vid väven, sista versen.
3. *Carl Michael Bellman*: Ur "Bellmans poetiska arbeten".
4. *Carl Snoilsky*: Svenska Bilder, Kung Erik.
5. *Verner von Heidenstam*: Dikter, Barndomsvännerna.
6. *Johan Ludvig Runeberg*: Fänrik Ståls sägner, (första samlingen) Molnets broder.
7. *Nils Ferlin*: Barfotabarn, avd. 3, Nattkvarter.
8. *Oskar Levertin*: Kung Salomo och Morolf, Sagan och sångaren.
9. *Bo Bergman*: Valda dikter, Melodier och målningar.
10. *Erik Lindorm*: Min värld, En död arbetarhustru.
11. *Karl Asplund*: Hjältarna.
12. *Pär Lagerkvist*: Kaos, Det är vackrast när det skymmer.
13. *Erik Axel Karlfeldt*: Fridolins visor, Cecilia Böljas visbok, Intet är som väntans tider.
14. *Gustaf Fröding*: Stänk och flikar, Hemvers och vardagsvers, Strövtåg i hembygden.
15. *Hjalmar Gullberg*: Att övervinna världen, För vilsna fötter sjunger gräset.

Pristagare:

- 1:sta pris 75 kronor: Margit Wallberg, Karlavägen 47 B, Stockholm.
- 2:dra pris 25 kronor: Fr. Gulli Löf, Ad. Fredriks Kyrkogat. 1, Stockholm.
- 3:dje pris 15 kronor: Fru Elsa Carlsson, Drottninggatan 13, Eskilstuna.
- 4:de pris 10 kronor: Värnpl. rekr. 249/14 /41 Sture Nilsson, Vanadisvägen 2 II, Stockholm.
- 5:te 6:te och 7:de pris: Gratisprenumeration å Status under ett år: Sture Djerf, Vanadisvägen 15, Stockholm, Ruth Eriksson, Åkervägen 10, Alingsås, fru Gunborg Holm, Karlbergsvägen 40 IV, Stockholm.

Unikt lärosystem.

En Södertäljebo har för skolöverstyrelsen lagt fram ett unikt förslag att lära barn alfabetet innan de börja skolan.

Han påstår, att varje barn på en halvtimme kan lära känna igen samtliga "gubbar" i Löjligen familjen eller i en Svarte Petter-lek. De tycka också om att syssla med sådana kort. Om man nu i stället kunde få köpa kortlekar med alfabetet på, så skulle bokstäverna, både de stora och små, på kort tid ha nöts in i de smås medvetande. En lek Svarte Petter kostar endast 25 öre, och de föreslagna korten anses inte behöva bli dyrare.

Förslagsställaren har själv en 4-årig pojke, som redan vid 3 år lärt sig stora alfabetet på liknande sätt. "Nu kan han lilla med", meddelar fadern stolt.

Helskäg skyddar mot silikos.

Kanadensiska arbetsministeriet har till gruvarbetarnas organisationer utsänt ett cirkulär med uppmaning till arbetarna att i största möjliga utsträckning anlägga helskäg, helst med mycket långa mustascher. Det har nämligen visat sig, att sålunda utstyrda gruvarbetare bli praktiskt taget immuna mot gruvarbetarnas yrkessjukdom, som beror på inandningen av mikroskopiska stenpartiklar. Hos dem verkar skägget som ett filter, som uppsamlar partiklarna och hindrar dem att passera vidare till luftrören.

Ingenting nytt under solen — det är ju en gammal känd regel, omnämnd även i bondepraktikan, att karlar med stora mustascher mera sällan bli förkylda, vilket

däremot i stor utsträckning drabbar slät-rakade. Att kvinnor så ofta bli förkylda lär också bero på att de i regel sakna mustascher.

Hon vann.

En liten flicka råkade i delo med en pojke i samma klass. Det blev slagsmål och tösen stod sig ju slätt. Men så skrek hon utom sig:

— Du behöver inte alls va så mallig, för när jag blir stor kan jag bli morska till en sån som dig!

Pojken kom av sig. Slagen!

MALCUS

Spiralborr och verktyg

av svenskt kvalitetsstål tillfredsställa de högsta anspråk på skärhastighet, precision och hållbarhet. Stort lager av alla förekommande dimensioner och typer.

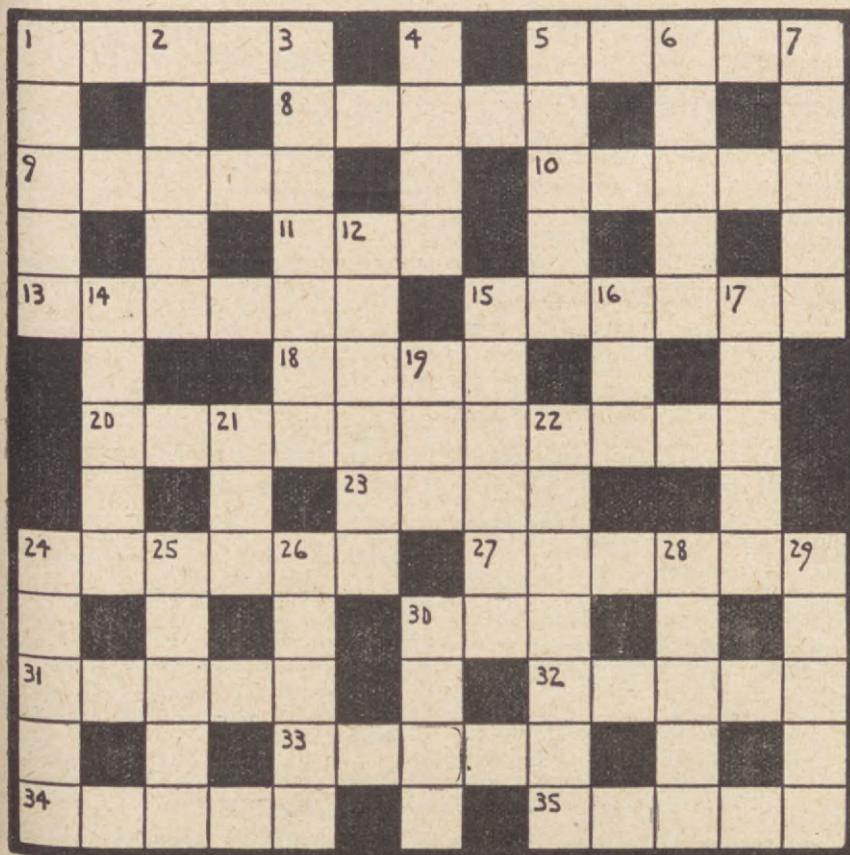

A.-B. MALCUS HOLMQUIST - HALMSTAD

0.06 mm. 20 stycken
0.10 mm. 15 stycken
0.15 mm. 8 stycken

KORSORD NR 3

VÄGRÄTA ORD.

1. Höga rop och säkert förvar. (5)
5. Möbel som kanske går mot sin renässans även i vårt land. (5)
8. Ser ut att bli ingenting utav. (5)
9. Är atmosfären i skyddsrummet. (5)
10. "En person, som alltid gör anspråk på att vara något bättre, rikare och elegantare än han i verkligheten är". (5) (Thackeray)
11. Ingen vet vad som skall. (3)
13. Uppåten mat är — att betala, säger ett skotskt ordspråk. (6)
15. Ellen Keys tusculum. (6)
18. Tröst för de små, sensation för de stora. (4)
20. Finns det ganska litet av i ryssarnas krigföring. (11)
23. Känd Hellberg. (4)
24. En som inte jäktar iväg. (6)
27. Guld på vitt. (6)
30. Äldre tiders måttstock. (3)
31. Diktas lämpligen under en tårpil. (5)
32. Kom Adolfinna, kom Adolfinna . . . (5)
33. Vitt vått. (5)
34. Det är borta med vindens röjning. (5)
35. "Låt oss förgås i etter och i —! Låt oss försvinna i en underjord!" (5) (Johannes Edfelt)

LODRÄTA ORD.

1. Hade Lars i Kuja på hakan och karingen hans inunder. (5)
2. En pjäs med knalleffekter. (5)
3. Irrationellt tal. (7)
4. Drabant. (4)
5. Xantippa lär ha varit ett sådant fruntimmer. (5)
6. Hon tycker om pussar. (5)
7. Ni får 100 kr. i månaden och 5 procent på försäljningen. (5)
12. Kan lätt bli följden av att diskutera politik med hetlevrade personer. (6)
14. Bra att vara vid smittofara. (5)
15. Plan kurva som varv efter varv närmar sig en punkt. (6)
16. "Über allen Gipfeln ist —." (3) (Goethe)
17. Det är över. (5)
19. På våra mannar. (3)
21. Ha vi svenskar fått av rysskommunismen. (3)
22. Sång i diskant eller naken karl på Drottninggatan. (7)
24. Hund och udd. (5)
25. Det är inte bra med fixa. (5)
26. Negus. (5)
28. Människan lever icke av bröd allena, hon måste även ha en smula —. (5)
29. Är mången svenska nu. (5)
30. Och så var det slut för dagen från predikstolen. (4)

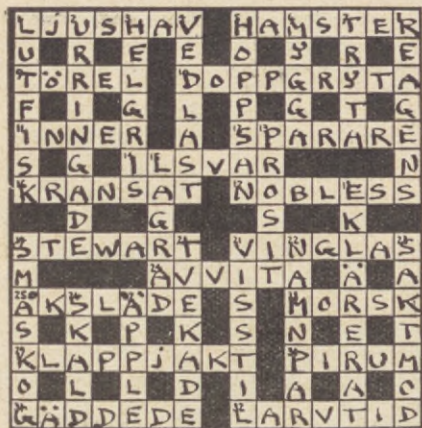
Lösningar

till korsord nr 3 skola vara oss tillhanda senast den 15 april. Två pris utdelas på resp. 10 och 5 kr. Lösning i majnumret.

På förekommen anledning påpekas att varje tävlingskuvert får innehålla endast en lösning liksom att varje tävlingsdeltagare givetvis inte äger rätt att insända mer än ett tävlingskuvert. Glöm ej att märka kuvertet "Korsord nr 3".

★

Pristagare till Julkorsordet 1942.

1:a pris 25 kronor: Fru Disa Kjellgren, Landsgatan 35, Hedemora.

2:dra pris 15 kronor: Sjukgymnast G. Sundström, Malmberget.

3:dje pris 10 kronor: Inga-Maj Linder-crantz, Framnäs-gatan 6, Göteborg.

★

Pristagare i korsordstävlan nr 1 1943.

1:sta pris 10 kronor: Lars Elis Löfgrén, Kvissleby.

2:dra pris 5 kronor: Fru Lilly Thurfjell, Pipersgatan 4, Stockholm.

GÄLLIVARE

O. H. LUNDKVISTS

Charkuterifabriks

välsmakande och kvalitativt förnämliga produkter rekommenderas

GÄLLIVARE Telefon 135

F: A A. MOOSBERGS

— Diversehandel —

Telefon 79 GÄLLIVARE Telefon 79

REKOMMENDERAR
SINA ENRISRÖKTA RENSTEKAR

ALLT BRÖD

från limpan till tårtan, köpes fördelaktigast från

Anna Eklunds Hembageri

Telefon 157

Order till landsbygden expedieras noggrant

Omnibuslinjen

GÄLLIVARE—JUNOSUANDO

Bekväma bussar. - Hållplats vid Handl. Moosberg. Inlämning av gods in på gården kl. 2—3 e. m.
Telefon 420.

GÄLLIVARE BUSSAKTIEBOLAG

GÄVLE

Praktiska Byggnadsaktiebolaget

Hamntorget 1 GÄVLE Telefon 29 68

Utför allt inom branschen.

Införda offert.

HALMSTAD

KONDI TORI

CONTINENTAL

REKOMMENDERAS

Badhusgat. 10. HALMSTAD. Tel. 25 20

F: a Fr. Andersson & C:o

Söndrumsvägen 31 Tel. 401

Alla slags måleriarbeten utföras.

CITY DAMSALONG

Brogatan 28 II vån.

Senaste yrkesnyheter.

Specialavdelning för skönhetsvård. Pedicure. Manicure. Hårfärgning. Hårtoning
Telefon 37 72 Telefon 37 72

F: a ALEX ANDERSSONS

BAGERI

Sperlingsgat. 8 Telefon 489

Rekommenderar sina utsökta brödsorter

F: a ANDERSSON & HANSSON

Kvarnbyggeri & maskinverkstad

HALMSTAD Tel. 549

Tillverka och försälja alla sorters Kvarnmaskiner. Utföra ny- och ombyggnader av kvarnar.

HALMSTAD

FOLKPARKEN

Ledande nöjesplats i Halland

Alltid väl valda nöjesprogram

Utmärkt Restaurang som även upplåtes för enskilda fester, middag och soupéer. Tel. Kontoret o. föreståndaren 22 00, Rest. o. föreståndarinnan 455.

Nya Pensionatet

Brogatan 14 A Telefon 14 34

Rekommenderar sina trevliga resandrum och matsalar, där god och närande kost serveras. Abonnenter mottagas. Humana priser.

HUDIKSVALL

HUDIKSVALLS BRYGGERI AB

HUDIKSVALL

Telefon 13 och 302

Rekommenderar sina tillverkningar av Klass II Pilsner, Klass I Lagerdricka, Mineralvatten samt Läskedrycker.

HÄLSINGBORG

En verkligt god kopp kaffe

dricker man på

KAFFEREPET

Drottninggatan 17 Tel. 10 41

Spec. goda vetekransar. Beställningar på tårter mottagas.

GYNNA ANNOSÖRERNA

Han: — Älskling, äktenskapet är inte bara en lek. När vi blir gifta ska du laga mat varenda dag.

Hon: — Ja, älskling, och du ska äta den.

HÄRNÖSAND

A.-B. BOSTRÖM & BERGQVIST

Färger, Fernissor, Tapeter, Kemikalier, Sjukvårdsartiklar - Fotografisk avdelning

Storgatan 11. — Tel. 22 65 och 26 54

F i l i a l: Skeppsbron. Tel. 21 69.

J. SANDINS EFTR.

Eric Sandin

SPECERIER — MJÖLK — GRÄDDE

Ådalsvägen 13, Härnösand.

Telefon 24 32.

JÖNKÖPING

Goda BRÖDTILLVERKNINGAR

av alla slag köper Ni hos

STRANDBERGS BAGERI

Kapellgat. 4 JÖNKÖPING Tel. 25 55

J. A. EKBERG, Smidesverkstad

JÖNKÖPING Tel. 1 49

Utför:

Byggnads-, Ornamentsmidn, Järnkonstruktioner, Svetsning och Reparationsarbeten m. m.

KALMAR

RING UPP oss eller gör oss ett besök, då Ni är köpare av FRÖ eller UTSÄDESSPANNMAL.

Vi erbjuda Eder fullständig sortering av utsädesvaror i förstklassiga kvalitéer och till konkurrenskraftiga priser.

Aktiebolaget Kalmar Frökontor

(Landets äldsta och länets enda specialaffär i utsädesbranschen)

Tel. 175. Tel. 405.

SÄTT IN EN SLANT

för bildande av livränta. Slanten växer med största möjliga ränta och arvsvinst.

Vid fyllda 55 år erhålles livränta å uppkommen behållning.

Besparings- & Livränteanstalten i Kalmar
Larmgatan 26 Exp.-tid 10—2

ELNA SJÖGRENS

DAMFRISERING

SÖDRA LÄNGGATAN 26

REKOMMENDERAS!

NYA KONDI TORI ET

Södra vägen 10 Tel. 22 37

REKOMMENDERAS

Förstklassiga konditori-varor.

Beställningar av Tårter etc. mottagas.

SERVERING AV GOTT KAFFE.

GYNNA OCH REKOMMENDERA

FERD. SVENSSONS EFTR.

KONDI TORI

TELEFON 23.

Servering av gott kaffe, the och choklad. Förstklassiga konditorivaror. Beställningar mottagas. - Kaffebrickor utbäras

KALMAR

MJÖLKBAREN

S:a Långgat, 22 — Tel. 7 62

Frukost, Lunch och Middag. Varma rätter serveras hela dagen. - Kaffe The o. Choklad. - Trädgårdsservering

SPECIALAFFÄR FÖR GLASÖGON och OPTISKA ARTIKLAR

Optiker TOTTIE

Kaggensgat, 25, KALMAR, Telefon 24 25

Köp Edra TOILETTARTIKLAR

Tekniska Magasinet

STORGATAN 29.

Montering av gengasaggregat
Förstklassiga bilreparationer

A.B. Siefert & Fornander
KALMAR Telefoner 7, 215, 15 15

BETALD ANNONSPLATS

KARLSHAMN

POLISSKOLAN

— Karlshamn —

(Grundad 1925)

53:e kursen börjar 3 maj. - Offentlig examen inför sakkunniga vittnen. — Undervisningsplan. — Porto bifogas. Telefon 970.

Berndts Konditori- & Bageri
(Inneh. BERNDT CARLSSON)

Christopher Schrödersgatan 16. Tel. 261

REKOMMENDERAS

Firma A. Olsson

Ågatan 9, KARLSHAMN
Fisk i parti och minut
Telefon 694

FRANS Konditori

Telefon 36.

REKOMMENDERAR
sina bakverk, desserter och konfektyrer

BETALD ANNONSPLATS

KARLSKOGA

E. BJELKES

SNICKERIFABRIK
KARLSKOGA

Levererar allt vad Ni behöver till Edert
Telefon 303 16

KARLSKRONA

GÖR INGET VAL AV EKIPERING
FÖRRÄN NI TAGIT DEL AV

ÖRNENS

alltid rikliga och gedigna sortiment.
Landbrogat. 25 - Karlskrona - Tel. 15 22

Nya Konditoriet

N:a Kungsgat. 25 KARLSKRONA
REKOMMENDERAS

BATH & ANDERSSON JÄRN- & MASKINAFFÄR

KARLSKRONA Telefon 2 88

Lager av byggnadsmaterial och alla slags grövre och finare järnvaror

— Vilket skulle du ha lättast att avstå ifrån, vin eller kvinnor?
— Tja, det beror på årgången.

★

Professorn: — Mina damer och herrar! Ugglan är en fågel, som först om natten vågar sig fram i dagsljuset . . .

Behöver Ni korsett, vänd Eder då till
FORTUNA KORSETTFABRIKATION
Vi tillverkar allt i korsettbranschen efter mått i olika kvalitéer och prislägen. Tillbehör säljas även i minut och engros.
Telefon: Lyckeby 200.

Postadress: Karlskrona Box 22.

Vid behov av mjuka mattor, korkmattor, samt för övrigt allt vad till branschen hör, vänd Eder förtroendefullt till
NYA MÖBELAFFÄREN
Landbrogat. 9 - Karlskrona - Tel. 502

FRIMURAREHOTELLET
MED NYBYGGT ANNEX - Karlskrona
Stadens nyaste och modernaste hotell. Fullständiga rättigheter. Trädgårdsservering under sommarmånaderna.
Telefon Namnanrop.

MODESALONGEN LEJA

Ronnebygat. 46 - Karlskrona - Tel. 6 13
REKOMMENDERAS!
Individuell smak! Billiga priser!

E. W. LUNDINS Plåtslageri
Styrmansgat. 26. Tel. 512.
ALLT I PLÅTSLAGERIARBETEN.

BETALD ANNONSPLATS

KIRUNA

THÖRNS LASTBILSAKERI
Tel. 990.

Alla slag av transporter utföras.
Sandstensgatan 19, Kiruna.

HOTELL KEBNE
(f. d. Centralhotellet)
Nyrenoverade lokaler.

REKOMMENDERAS!
(Inneh. G. Karlsson)

Njut av biografkvällarna! Se goda program med bra ljudeffekter i moderna, trivsamma salonger. Gå på

RÖDA KVARN och Folkets Hus-Biografen

Våra biografteatrar garanterar säsongens förstklassigaste filmprodukter.

CAFÉ ROYAL

REKOMMENDERAS
Gott kaffe med bröd från eget bageri. Choklad och te samt smörgåsar. Beställningar mottagas tacksamt.
Tel. 575

KIRUNA

V. AHLSTUNDS MÅLERIAFFÄR

Hantverkaregat. 32 Tel. 8 46

REKOMMENDERAS

UTFÖR ALLT I BRANSCHEN

KRAMFORS

Vid ny- eller ombyggnader anlita

Byggm. C. A. Svanholm
Kramfors.

Utför allt inom byggnadsfacket. Ritningar och arbetsbeskrivningar. Kostnadsförslag, Värderingar m. m. — Skyddsrum. Infordra offert. Tel. 281.

KRISTIANSTAD

O. Gulins Eftr.

Kapellgat. 5

Utför alla slags plåtslageriarbeten

BYGGMÅSTAREFIRMAN

BRÖDERNA PERSSON

Kontoret: Ö. Storgat. 42. Tel. 14 67

— Kristianstad —

Utför alla slag av byggnadsarbeten

A.-B. BJÖRKLUND & C:os

NEJLIKEODLINGAR I HAMMAR

KRISTIANSTAD

Landets största specialodling i sitt slag. Nejlikor i alla variationer erhållas hos varje blomsterhandlare i riket.

LANDSKRONA

MATERIAL och MÖNSTER

för handarbeten i tvistsöm och korsstyng m. m.

HULTMANS BRODERIER

Telefon 11 28

DAGLIGEN SÖT- och SALT-
VATTENSFISK

JOHANNA HANSSON & C:o,

EFTR. Olof Olsson & C:o.

Fiskargränden Tel. 378

LINKÖPING

AUTOMOBILFIRMAN

VILHELM ERICSON

KONTOR, UTSTÄLLNING, SERVICE

Kungsgatan 1—3, Linköping. Tel. 67 00

LINDSBAGERI

Rekommenderar sina tillverkningar av Matbröd, Kaffebröd, Småbröd, Skorpor m. m. — Beställningar mottagas tacksamt. — Tel. 53 70.

LINKÖPING

CONRADS MÖBLER & RAMAR

CONRAD JOHANSSON.

Möbelutställningslokal och kontor:
Djurgårdsgat. 2. — Tel. 28 13.

Glasmåleri, Ramar, Tavlor, Rullgardiner och Mattor — Apotekareg. 7. — Tel. 40 76.

Resande till Linköping!

Intag Edra måltider å

RESTAURANTEN

Hantverkaregatan 1

GOD OCH BILLIG MAT.

Linköpings Kaféaktiebolag

— Jaså, han är ute och går i sömnen nu igen. Tur i alla fall att jag band fast väckarklockan på honom, så vaknar han i alla fall klockan sju.

Handelsresande emellan: — Andersson, margarin utan margarinsmak.

— Jonsson — honung utan bismak.

H. HANZONS Möbelverkstad

HJALMAR ERIKSSON & C:O

Telefon 11 48 — LINKÖPING

Beställningar utföras av såväl enklare som finare möbler. I antik och moderna stilar. Renoveringar utföras.

— Allt till moderata priser —

LJUSDAL M. OMNEJD

ÄLDST I BRANSCHEN

i Ljusdal är

SIGNEULS JÄRNAFFÄR

Tel. 11 23, 11 41, 12 40

Johansson & C:o Mek. Verkstad

Ljusdal, Rikst. 12 37.

Utför reparationer å Automobiler, Motorcyklar och Velocipeder
Mekaniska arbeten

Lager av Bensin, Oljor, Automobilringar och tillbehör

ÅBERGS KONDITORI

Tel. 11 11

Propra lokaler. Daglig servering av kaffe, thé, choklad, mjölk, smörgåsar m. m.

LULEÅ

CAFÉET

Storgatan 7. Tel. 16 16.

REKOMMENDERAS
(Inneh. A. Svensson)

Köp mjölk och mejeriprodukter

av

PRODUCENTFÖRENINGEN

CENTRALTRYCKERIET

Luleå

utför ALLT inom branschen korrekt, tidsenligt, snabbt.

Kortbeställningar dagsleverans
Telefon 29 76 Telefon 29 76

BYGGNADSBOLAGET

BRÖD. HEDSTRÖM & C:o

Tel. 28 19, SVARTÖSTADEN, LULEÅ

Utför: Byggnadsentreprenader av alla slag
Uppsätter villor i funkis- och annan stil efter egna ritningar — Infordra offert

CECILS KONDITORI

Smörgåsar — Tårtor

Beställningar för begravningsm. m. mottagas. KLUBBRUM.

Telefoner: Luleå 14 33 — 14 34

MALMÖ

Olof Hanssons BILVERKSTAD
 Slussplan - MALMÖ - Tel. 271 26
 Bostad: Kvarnby 212
 ALLT I BRANSCHEN
 Specialverkstad för Dodge, Chrysler, Plymouth, Renault

BEG. SKRIVMASKINER
 fr. kr. 40:— Räkнемaskiner fr. kr. 100:—
 Full garanti
ÅTVIDABERGS
 Östergatan 1 — MALMÖ — Tel. 223 64

FOTO - GRAMMOFON - RADIO
 Framkallar - Kopierar - Förstorar
STÖLTENS
 Gust. Ad. Torg 47 Ö. Förstadsg. 29
 Hamngat. 1 Tel. 710 80 Bergsgat. 3

Teaterkaféet - Pildammarna
 REKOMMENDERAS
OLGA HELLQVIST

MARMOR, KALKSTEN
 och GRANIT
 INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON
 Villa Daisy, Mariedalsvägen —
 MALMÖ Telefon 153 80

MJÖLBY

REMNER S Fotografiska affär
 Föreningsgatan 5 Telefon 552
 Specialaffär för amatörfotografer.
 Reklam- och industrifotografering.
 Atelier för det populära Ultrafoto

WESTERGRENS KONDITORI
 Telefon 585
 REKOMMENDERAS
 —Fullständig Konditorirörelse—

Intag Edra måltider på
BELLEVEUE Matsalar & Café
 Föreningsgatan 1 Tel. 695
 där serveras alltid god mat till humana priser - Abonnenter mottagas

MORA**VID INKÖP**

anlita alltid

Koop. Föreningen

Ovan Siljan

BETALD ANNONSPLATS

NORRKÖPING

KAJSAS HEMBAGERI
 NORRKÖPING
 V. Nygatan 15 Telefon 230 28
 REKOMMENDERAS!

Gravvårdar

vackra och stilfulla köpas fördelaktigast
 från Norrköpings Granitstenhuggeri

G. Lindén & Co., Kneippbaden
 Representant: Bertil Lundkvist,
 Telefon 264 95. Renovering utföres.
 Odengat. 18, Kneippbaden, Tel. 264 95

— Jag har lagt om mina affärer, så nu klarar jag mig fint . . . Jag säljer brevdovor på förmiddagarna och har dem hemma igen på eftermiddagarna.

— Det är egentligen synd om fars-gubben. Nu får han två fruar att försörja.

— Va' säger du? Ska han gifta om sig?
 — Nej, men jag gifter mig på söndag.

NORRKÖPING

Firma W. MALMKVIST
 Lindöv. 55, Norrköping. Tel. 219 54, 263 54
 Av statens industrikommission utsedd som A-grossist i lump-, metall- och järnbranschen. Köper till högsta dagspriser: Järn och Metalls-krot, Spislar, Motorer, Maskiner, Ångpannor, Tågvirke, Tagel, Lump, Stickylle, Tomfat m. m. Säljer: Spislar, Kaminer, Tvättgrytor, Staketstolpar, Stängselnät, Stängseltråd, Järngrindar, Järndörrar, Takplåt, Kätting, Räls, Balk, Järnrör till vatten-, avlopps- och värmeledningar samt växthusanläggningar, Remskivor, Axlar, Lager, Skruvstycken m. m.

INGENJÖR S. A. BOLINS**Elektriska Installationsbyrå**

Hospitalsg. 30 (Nya Torget)
 Telefon 238 41
 Utför Nyanläggningar och Reparationer av alla slag.

NEONANLÄGGNING**NORRTÄLJE**

MÄLARDALENS
LANTMANNAFÖRBUND
 f. u. p. a. NORRTÄLJE
 Köper: Spannmål, Fröer samt Stråfoder.
 Säljer: Kraftfoder Gödselmedel, Utsäde samt övriga jordbruksförmödenheter
 Telefon 417, 517, 767. — Kvarn 231.

NYBRO

Madesjö och Örsjö kommuners sparbank
 Öppen alla helgfria dagar 10—2

Tandläkare
GÖSTA STREIJFFERT
 Fabriksgatan 3
 Mottagning kl. 10—12, annan tid efter överenskommelse. Telefon 3 02

TANDLÄKARE
TORA TORÉE
 Järnh. O. Nyvalls hus, Långg. 16, Nybro.
 Mottagning kl. 11—12 och (utom lördagar) kl. 6—7. Telefon 183.

NYBRO KOSTYMPRESS & KEMISKA TVÄTTANSTALT
 Telefon 439
 REKOMMENDERAS

Kompletteringsmöbler
 köpes förmånligast hos
MÖBELKOMPANIET - NYBRO

N Ä S S J Ö

VELOCIPEDER, delar o. tillbehör till lägsta priser. - Katalog och prislista erhålles vid begäran.

WALTER ÄHLIN, Nässjö
Tel.: Affären 728, Bostaden 472

OSKARSHAMN

Bröderna **Westerströms Skrotaffär**
Telefoner: Affären 925, Bostaden 707

Uppköper till högsta priser: **Lump, järn- & metallskrot**. Utrangerade bilar m. m.
Upplag: Norra kajen och Köpmangatan 14, Oskarshamn.

ALMQVISTS EFTR.

Järn-, Sport- & Bosättningsaffär
— **OSKARSHAMN** —

REKOMMENDERAS
Tel. 229 - 257

PITEÅ MED OMNEJD

E. JOHANSSONS
BILSTATION

Tel. 600 90 ÖJEBYN Tel. 600 90

REKOMMENDERAS

Person- och lastbilar. Humana priser.

Bilreparationer
Bilbränsle o. Olja

Auktoriserad Fordförsäljning
K. GIDEON JONSSON
Tel. Piteå 1572.

SKELLEFTEHAMN

Byggmästare
GUNNAR LINDQVIST
Skelleftehamn - Telefon 312 51

Utför Nybyggnader och Reparationer
Införda offert!

SKELLEFTEÅ

BIL-RESERVDELAR
samt allt för **BILEN** i
BIRGER JOHANSSONS
Reservdelsaffär — Skellefteå
Tel.: 105 16 o. 110 16, bost. 110 16

ERNST WAHLBERGS
SKO AFFÄR

SKODON
till bästa priser

WESTBERGS
GUMMIVERKSTAD
rekommenderar välgjorda arbeten
Rikst. Verkstaden 106 57, bostaden 106 55

SKELLEFTEÅ

FORSLUND & SÖNER

Köpmangatan 4 - Tel. 106 58

Utför alla slags transporter
Rekommenderas

FIRMA

W. SANDSTRÖM A. B.

Stationsgat. 22 Tel. 101 01, 105 19

— **FRUKTIMPORT** —

SKELLEFTEÅ

KEMISKA TVÄTTINRÄTTNING

Stationsgatan 14 Telefon 105 52

Vid allslags tvättning

Allas gemensamma intresse
är låga varupriser. Nedbringa Edra lev-
nadskostnader genom Kooperativ sam-
verkan. — Gör Edra inköp i

SKELLEFTEÅORTENS KOOP.
HANDELSFÖRENING

förening för lägre levnadskostnader

En angenäm kväll

får Ni vid besök på

CITY, PALLADIUM eller RÖDA KVARN
SKELLEFTEÅ

SKÖVDE

Ax. Schönborgs

PLÅTSLAGERI

SKÖVDE, Tel. Bostaden 352 med ankn.

TAKTÄCKNINGAR
REPARATIONER

och målning av tak
FULLGOTT ARBETE

— Tycker doktorn att jag ska ligga
ett par dagar till sängs?

— Ett par nätter vore nog bättre.

SOLLEFTEÅ

GREENSKONDITORI

Tel. 111 - Sollefteå - Rekommenderas
Wienerbröd, småbröd och tårtor. Chok-
lad och konfektyrer. Beställningar mot-
tagas tacksamt och utföras omsorgsfullt.

Vid plåtslageriarbeten

vänd Eder med förtroende till
fackmannen.

A. WESTMANS PLÅTSLAGERI
Telefon 139

Gediget arbete. Snabb leverans

C. A. GARNEIJS

— **Bleck- & Plåtslageri** —

(Inneh.: **IVAR LINDSTRÖM**)

Utför alla inom branschen förekom-
mande arbeten i koppar, bleck, plåt
och rostfritt. Begär offert.

SUNDSVALL

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP

avhåller å **Bergsäkers Travbana, Sunds-**
vall, travtävlingar c:a 30 söndagar un-
der Mars—Oktober 1943. **Totalisator,**
Restauranter, Högtalarmusik. Telefoner
Kontoret 42 70 — Banmästaren 53 30.

Järnkonstruktioner
och smiden

för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad
Telefon 47 57, 47 67 — **SUNDSVALL**

BETALD ANNONSPLATS

TRANÅS

Trävaru A.-B. Gottfrid Carlsson
TRANÅS Tel. 22 61

Försäljer: Såväl hyvlade som sågade
Trävaror. Plywood samt ensamförsälj-
ning av "Masonite" och "Fibrex" Ma-
sonite-Lack plattan; Titus Lamellträ
samt Masonit- & Ekparkettgolv.

Uppköper, Skog å rot, samt timmer av
såväl Fur, Al som Björk till högsta möj-
liga priser.

S. M. Anderssons
Mek. Verkstad

Säbyvägen 2. — Tel. 24 01

Utför mek. arbeten och reparationer.
Rep. av tramp- och motorcyklar. Väl-
sorterat lager av cyklar och delar stän-
digt i lager.

Gynna annonsörerna!

TRANÅS

TRANÅS' PAPPERSHANDEL

TEL. 21 30.

Fotomagasin. Pappersvaror, kontorsartiklar, album, lädervaror, fotografiramar, tavlor. Inramningar utföras.

Bästa hjälpen vid dödsfall

och till lägsta priser lämnas av

Boqvists Begravningsbyrå

Storg. 63. Tel. 20 50
TRANÅS

FÅNGS FÄRGHANDEL

Tel. 20 96 (Etabl. 1905)

På grund av väl mer än 35-årig praktik i färghandelsbranschen våga vi utlova en sakkunnig behandling av de uppdrag, som våra kunder lämna oss.

**Östergötlands
Andelsslakteriförening
u. p. a. Tranås**

— Charkuteriaffär —
Dagligen färska o. kylda varor.

TEL.

Huvudaff., Ågatan 26 21 73
Filialen, Tranåskvarnsgat. 70 24 60

TRELLEBORG

O. JOHANSSONS BILSKOLA

REKOMMENDERAS!

Borggatan 14 Telefon 7 82

Trelleborg

UMEÅ

UMEÅ HANDELSINSTITUT

Utbildning i bokföring, språk, stenografi, maskinskrivning, tuschmetoden.

— Grundlig, effektiv undervisning —

Adr.: Storgatan 38

**LUNDBERG & SCHÄDERS EFTR.
SNICKERIVERKSTAD**

Hissjöväg. (Olsson & Norberg) Box 43
UMEÅ Tel. 701, bost. 22 71, 22 72

Tillverkar INREDNINGAR och BYGG-
NADSSNICKERIER av olika träslag

LAPPGUBBENS LINIMENT

En god hjälp mot värk. Lagligen skyddat. 2:75 per flaska, 2 flaskor portofritt.

TEKNISKA FABRIKEN JAHO

UMEÅ Tel. 23 54

LINDGREN & REHN

Första klass Skomakeri

Rekommenderas

Sulning med såväl gummi som läder utföres, lagning av gummi- och ytterskor. Allt arbete färdigt på bestämd tid. Tel. 15 57. Kungsgat. 52.

UMEÅ

Vid besök i Umeå,

bo på

STORA HOTELET

TREVLIGA RUM — GOD MAT

(Inneh. G. Hammarberg)

UPSALA

C. H. SWAHN

Kungsgat. 43. Tel. 44 54

Entreprenör för värme-, gas-, vatten- och avloppsledningar.

— REPARATIONER UTFÖRAS —

NILS LARMS SPECERIAFFÄR

VALSÄTRA — UPSALA

Telefon 42 48.

REKOMMENDERAS

SVEA LINDSTRÖMS

HEMBAGERI

— JÄRNBROGATAN 36 —

Telefon 38 58

Rekommenderas

ALLT I MUSIK OCH RADIO

SIEVERTH

— Vaksalagatan 15 —

NYLUND & SON

PIANOFABRIK

Tel. 39 19 Vretgränd 22 Tel. 39 19

Pianon - Flyglar - Kammarpianon

— Vad i all världen . . . Tror jag inte att du luktar tobak, pojke!

— Ja, mamma pussa mej för en stund sedan.

UPSALA

BLOMMOR

dagligen friska och hållbara, från egen odling — **Kransar, Buketter** samt allt vad till en förstklassig blomsterbindning hörer. Högaktningfullt

SVENSSONS BLOMSTERHANDEL
Skolgatan 33, UPSALA Tel. 9 52, 25 19

BYGGNADSFIRMAN

O. ROSÉN

Erikskgatan 20 UPPSALA Tel. 20 83

**RITNINGAR OCH VÄRDERINGAR
UTFÖRAS.**

BETALD ANNONSPLATS

VÄXJÖ

NYA MEK. STENHUGGERIET

CARLSSON & OLSSON, VÄXJÖ

Specialité: Gravvårdar av olika slag och olika granitsorter. - Reellt arbete
Telefon 24 07 Vid regementet

YSTAD

**F:a Gustav Borg A.-B.
Konservfabrik**

FREDRIKSBERG.

Allt i konserver

**J. Kviskes Eftr.
Konditori**

Stortorget 15

Rekommenderar sina förstklassiga tillverkningar.

**Fridolf Mårtenssons
Konditori**

Busstorget, Ystad

Telefon 312

REKOMMENDERAS!

**Sörenssons Café
& Konditori**

St. Östergatan 10

REKOMMENDERAS!

AKERSBERGA

**Fråga Eder handlande, om han har
ROSLAGSLIMPOR**

Om inte så bed honom beställa från
ROSLAGSBAGERIET

Telefon 45 — Akersberga

ÖREBRO

Örebro Lump- & Skrotaffär
Magasin och Kontor, Triangeln, Örebro
Tel. 130 43
Köper och säljer i parti och minut:
Järn- och Metallsrot samt Lump
av alla slag.

KOLONIALVAROR
en gros

KAFFEROSTERI
Örebro Import- & Kolonialvaru A.-B.

ÖRNSKÖLDSVIK

ARVID E. ÖSTMANS El. Installationsaffär
ARNÄSVALL. Tel. Örnköldsvik 450 52
Utför: Linjebyggnader, Installationer för
elektrisk kraft, lyse och värme. Radio-
samt Kylanläggningar. Elektriska krea-
turstängsel. — Ständigt i lager el. ma-
terial och el. motorer.

KEMISKA TVÄTTCENTRALEN
O. ÖDLIND A. SJÖDIN
KEM. TVÄTT. PRESSNING
FÄRGNING. REPARATIONER
Tel. 12 67 Storgatan 21

Sanna Forsbergs HEMBAGERI
Rikstel. 2794 ÖRNSKÖLDSVIK Storg. 34
Alltid färskt och gott Kaffe- och Smör-
gåsbröd, Småbröd och Sockerkakor

ÖRNSKÖLDSVIK

FÖR ER

som värdesätter gott kaffe
och färskt gott bröd!
Utbärning.

NYA KONDITORIET
Storgat. 24, ÖRNSKÖLDSVIK, tel. 21 14

J. OLSSONS SKOFABRIK
JÄRVED Tel. 400 22

Försäljer i parti: Skodon, Handskar och
Socker av egna tillverkningar.

Ring 20 54

vid behov av transporter
SVEN NILSSONS ÅKERI
Nygatan 9. Alla transporter ut-
föras snabbt och säkert.

**ÅNGERMANLANDS LANTMANNAFÖR-
BUND.** Rt. 2540, 2529, 2539, Förest. bostad
1040. Filial Örnköldsvik. Kraftfoder,
Gödselmedel, Foderspannmål, Utsäden
och Fröer alltid i lager till humana priser
Jordbrukare! Gynna Edert eget företag.

**Ring
1096**

Bostad anknötn.

så avhämta vi lump,
skrot, stickylle, metal-
ler, tomglas m. m.

**JOHANSSONS
SKROTAFFÄR**
Vid-Träsliperiet

ÖSTERSUND

IVARSSONS Auto- El. Verkstad
Prästgatan 44 Telefon 12 34
Specialaffär för allt elektriskt och för
motorfordon
LADDNINGSSSTATION

FÄRSKA

**GRÖNSAKER, BLOMMOR
& PLANTOR**
FRITZHEMS TRÄDGÅRD
Torget ÖSTERSUND Tel. 20 67

MÖBELKOMPANIET A.-BOL.
Prästgatan 15 Tel. 20 80, 23 54
ÖSTERSUND
Filialer: Järpen 84, Strömsund 240.
Rikhaltig sortering av
MÖBLER, MATTOR samt **TEXTILIER.**

Metropolkonditoriet

REKOMMENDERAS
Storgatan 34 Telefon 628
— ÖSTERSUND —

GUSTAF III:S CAFÉ
Kyrkogatan 66 ÖSTERSUND
Gott kaffe - Te - Choklad - Gott bröd
Läskedrycker - Smörgåsar - Mjöl k m. m.
Kaffe m. m. utbäres.
— Beställningar kan göras per tel. 853 —

BETALD ANNONSPLATS

DU och General Motors

"Jag och General Motors?
Var finns sammanhan-
get?" Du ser förbryllad
ut.

Och dock angår Dig Ge-
neral Motors verksamhet
lika mycket som den an-
går hela samhället.

Se Dig omkring! Det mil-
litära skeendet ger Dig
redan det bevis på att vi
alla . . . för vår bered-
skap och välfärd — för
vår existens . . . äro be-
roende av surrande mo-
torer, av hjul som hållas
igång. Ändlösa bilkolon-
ner rullande på landsvä-
garna — den bilden och
dess betydelse känner
Du . . .

GM tillverkar världens mest sålda bilar
**Chevrolet - Opel - Pontiac - Buick - Olds-
mobile - Cadillac - GMC - Vauxhall - Bedford**

GM är Sveriges största tillverkare av gengas-
aggregat

GM tillverkar äkta reservdelar i Sverige

GENERAL MOTORS NORDISKA A.B. STOCKHOLM

Likadant är det i hem-
orten — blott i påtagli-
gare grad. Skörden i bon-
dens lada bleve icke
mjöl i kvarnen, icke bröd
hos bagaren, icke Din
dagliga kost utan hjälp
av ett effektivt trans-
portväsende . . .

Det är här Du möter Ge-
neral Motors samhälls-
gagneliga insats — det
är här Du finner sam-
manhanget mellan Dig
och General Motors, "en
riksbetydande institution
i det svenska transport-
väsendets tjänst".

"Zürich"

ALLM OLYCKSF o ANSVARSFÖRSÄKR A.-B i ZÜRICH (Schweiz)
EUROPAS STÖRSTA ANSVARSFÖRSÄKRINGSBOLAG

"ZÜRICH"s FILIALDIREKTION
Tel. 23 29 20, Birger Jarlsgatan 3, Stockholm

Det finns hos Pub!

Ja, vad Ni än för tillfället råkar önska Er,
så passar vårt slagord in. Det ligger mycket
mera bakom detta — "det finns hos Pub"
än vad man föreställer sig första gången
man ser det. Och inte nog med att det finns
hos Pub — det finns också i bästa kvali-
tet, största tänkbara sortering och till pri-
ser, som äro överkomliga för var och en.

Paul U. Bergströms A.-B. Stockholm